

Számvetés jelenünkről, kitekintés jövőnkre

A Stockholmi Magyar Házban november 7-8-án tartott Észak-Európai Magyar Szervezetek Találkozóján protestáns egyházi közösségünk részéről is elhangzott egy sajátos kérdéseinket taglaló előadás. Ennek előzménye az az előterjesztés volt, amely *A külhoni magyar egyházak feladatai a szóránymagyarság körében* című, a Magyarok Világszövetsége szervezésében augusztus 24-én sorra került szakmai munkaülésre készült. Az alábbiakban e kettő összevont, rövidített és szerkesztett változatát adjuk közre.

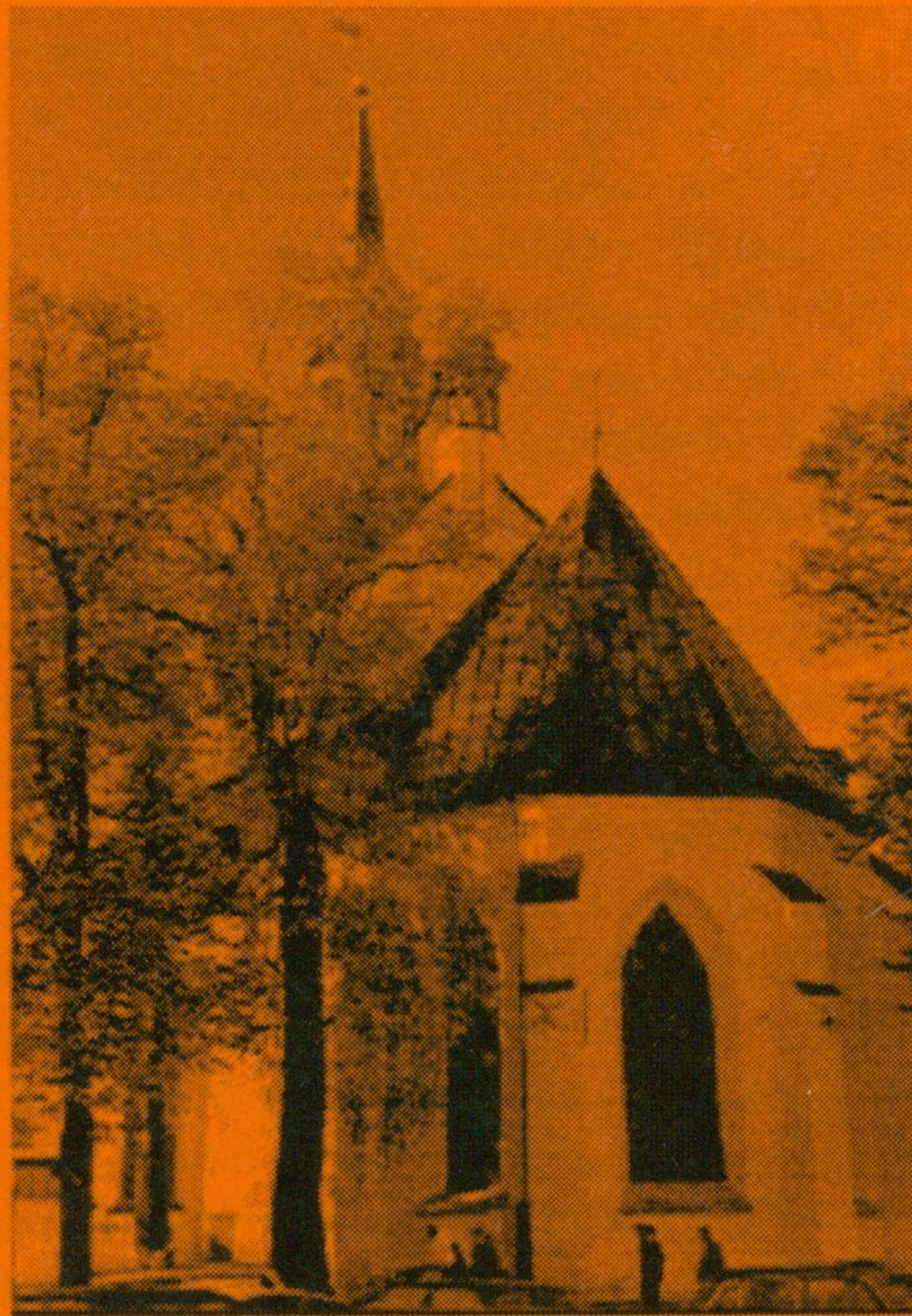
Mi lehet a célja e Találkozón egyházi közösségeink jelenéről és jövőjéről beszélni? Talán az, amit nemrégiben a Magyarok Világszövetségében hasonló tárgykörben tartott többnapos tanácskozás megnyitó beszédében Pátkai Róbert angliai lelkész így fogalmazott meg: "a közös nemzeti felelősség vállalását hosszabb lejárátú munka szolgálatába állítani. Tulajdonképpen számvetés nemzeti és kulturális örökségünkről és kitekintés jövőnkre egy változó világban." (Teljes szövege lapunk 3-4. oldalán.)

Nemzettudat

A világszóránnyban élökhöz hasonlóan, az észak-európai országokba került magyarok többségében is megvan a *közös nemzeti tudat*, de ez nem jelenti azt, hogy kötelező módon megvolna a *közös felelősségvállalás*. Itt is érvényes az, hogy a külhoni magyarok egynegyedét egyáltalán nem érdekli sem haza, sem vallás, valamivel több mint felét csak passzív érdeklődés jellemzi, s csak egytizedükre érvényes az, hogy törődnek is hitükkel és magyarságukkal oly módon, hogy az egyházi és kulturális intézményeket aktívan támogatják és azok életében részt is vesznek.

Műkedvelő magyarság?

Az sem mindegy, mi célból, minek a szolgálatában van részvétel és aktív támogatás? Mert van olyan hazai vélemény, miszerint mi csupán amolyan "műkedvelő magyarság" volnánk! A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a "műkedvelő" első fokon "művészetet,

Tallinn. St. Maria toomkirik (dómtemplom)
Észtországi istentiszteleteink gyakori helye

tudományt *kedvtelésből* művelő", másodfokon "felkészületlen vagy tehetségtelen" személyt, illetve erre jellemző *színvonalat* jelöl. Valamit kedvtelésből végezni pedig nem más, mint "egyéni kedvet, hajlamot vagy érdeklődést *kielégíteni*, ezzel foglalatatoskodni". Ha tehát csupán kedvtelésből igényeit kielégítő, vagy többnyire csak felkészületlen és tehetségtelen személyei révén és színvonalán nyilvánul meg egy magyar közösség, akkor valóban nem számíthat kedvezőbb megítélésre.

Tükörbe nézve

Vitathatatlan, hogy az emigráció olyan értékeket teremtett és olyan személyiségeket tud felmutatni, amelyekre és akikre az egész magyarság büszkén tekinthet, de az is igaz, hogy az emigráns magyarság *nagy többsége* mege-

légedett sokszor színvonal alatti önmagával, még önmagáért is alig cselekvő magatartásával. A csupán másfél évtizede ide sodródott mohamedánok, de szírek, görögök, szerbek és megannyi más náció kisebb-nagyobb közösségei nemcsak egyesületet alapítottak, de - sokszor hazai támogatással - moszkét vagy templomot is szereztek maguknak. Nekünk - tángárdei házunkat leszámítva - 40 év alatt sem sikerült mindez, s ismert okoknál fogva hazai támogatásra sem számíthattunk. De egyáltalán mit mondhatunk örökségünknek?

(Folytatás a 8. oldalon)

Molnár-Veress Pál

TISZTSÉGVISELŐINK

Lelkész

MOLNÁR-VERESS PÁL

124 73 BANDHAGEN (STH) Vintrosagatan 17

Tel/Fax: +46-(0)8-86 36 39

Mobil: +46-(0)70-602 29 68

Segédlelkész

MAGYARI-KÖPE GÁBOR

124 75 BANDHAGEN (STH) Olshammarsg. 46

Tel: +46-(0)8-727 67 97

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

Országos felügyelő, az Egyháztanács elnöke

VERESS ZOLTÁN Stockholmi felügyelő

117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110

Tel/Fax: +46-(0)8-744 09 91

Országos gondnok, az Egyháztanács alelnöke

PITLIK PÁLHAZI KATALIN Malmöi felügy.

211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10

Tel: +46-(0)40-97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN Göteborgi felügyelő

411 29 GÖTEBORG Landalåbergen 14

Tel: +46-(0)31-20 66 95

Országos főjegyző

TÓTH ILDIKÓ Sölvesborgi felügyelő

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H

Tel/Fax: +46-(0)456-140 37

Tångagårde Gyülekezeti Otthon felügyelője

JORDÁKY BÉLA

428 35 KÅLLERED Gamlehagsvägen 19

Tel: +46-(0)31-795 25 02

Központi pénztáros

TÖRÖK ERNŐ

162 46 VÄLLINGBY (STH) Ängsullsvägen 85

Tel: +46-(0)8-36 78 57

GYÜLEKEZETI FELÜGYELŐK

Borås

KAJTÁR LÁSZLÓ

502 36 BORÁS Nollhagagatan 2

Tel/Fax: +46-(0)33-13 35 68

Eskilstuna

NAGY ANDREA

635 02 ESKILSTUNA Svista Norrgård Pl.1583

Tel: +46-(0)16-12 18 22

Halmstad

BODONI DÉNES JÁNOS

313 50 ÅLED Norregårdsgatan 21

Tel/Fax: +46-(0)35-21 71 09

Helsingborg

BLÉNESSY ZOLTÁN

267 41 BJUV Dragaregatan 5

Tel: +46-(0)42-820 64

Jönköping

GAÁL ANDRÁS

567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21

Tel: +46-(0)393-161 69

Katrineholm

ÁLLÓ RÓZSIKA

643 30 VINGÅKER Parkvägen 23

Tel: +46-(0)151-103 01

Ljungby

SZEREDAI JÁNOS

341 36 LJUNGBY Harabergsgatan 18

Tel: +46-(0)372-816 28

Västerås

REHÓ ISTVÁN

723 51 VÄSTERÅS Glasbågargatan 7

Tel: +46-(0)21-12 09 91

Tóth Károly Antal

Az öröm

Mindnyájan a "boldogság kék madarát kergetjük" (amíg bele nem fáradunk). Vagyis olyan életet szeretnénk magunknak, amely tele van örömmel, vagy legalábbis az öröm dominál benne. Az élettapasztalatok szaporodtával lassan kevesebb örömmel is beérjük, de életünk fő törekvése mégiscsak ez marad mindvégig.

Az értelmező szótár szerint az öröm: "Kedvező esemény hatásaként támadó kellemes érzés, derűs, vidám lelkiállapot." E mondatot olvasva azok a pillanatok jutnak eszünkbe először, amikor valamilyen vágyunk teljesült. Megkaptunk egy tárgyat, amire áhítoztunk. Több pénzhez jutottunk valamilyen módon. Emelkedtünk a társadalmi ranglétrán. Embertársaink kapcsolataink minden formájának kedvező alakulása örömmel jár. Az érzéki vágyak teljesedése is általában derűs lelkiállapotba hozza az embert, de ennek pontos megnevezése inkább *élvezet*, noha a szokványos értelmezésben az örömök közé szoktunk sorolni mindent, ami kellemes. Pedig a léleké a valódi öröm, nem az érzékeké.

Szerteágazó vágyaink következtében igen sokféle öröm lehetőségével áldott meg minket a sors. Kár, hogy ezek a lehetőségek sokkal ritkábban válnak valósággá, mint szeretnénk, és néha bizony kiderül, hogy az, aminek első pillanatban örültünk, később a keserűségek forrásává lesz. Az ilyen kudarcokat sohasem tudjuk egészen elkerülni, jó lenne ezért olyan iránytű birtokában élni, amely eligazít bennünket vágyaink szövevényében, és lehetőségeink közül segít kiválasztani a valóban értékes és tartós élményt ígérőket.

Az öröm lényegében mindig valamilyen összetartozás megvalósulásából ered: a megszerzett tárgy immár *hozzánk tartozik*; a kialakult jó kapcsolatban valakivel (több-kevesebb mértékben) *összetartozunk*; egy emberi csoporthoz, közösséghez kötődve *hozzá tartozunk*. Mindez önértékelésünkre hat vissza, létünket és létjogosultságunkat igazolja, ezért örömök nélkül szinte alig léteznénk.

Hétköznapi örömeink felépítése igencsak összetett. Valamely törekvésünk beteljesedésével, egy óhajtott cél elérésével megszűnik az a sokszor kínzó nyugtalanság, ami addig hajtott bennünket, *szétfoszlik maga a vágy*, amely célirányos tevékenységünket mindaddig sarkallta, irányította, hiszen a teljesüléssel immár tárgytalanná vált, és talán ez a megkönnyebbülés a jelentkező kellemes érzés legfontosabb forrása. De társulhat ehhez a birtoklásnak, a másokon felülkerekedésnek, a presztizs növekedésének, hatalmi helyzetbe jutásnak, saját (társadalmi) fontosságunk tudata erősödésének az öröme is. Vajon elég-e mindez, hogy a boldogság részének érezhessük ezt a pillanatot, és annak nevezhessük később, rá visszapillantva is?

Vörösmarty *szívörömnek* nevezte az igazi örömet. Azt, ami nem tárgyakhoz kapcsolódik, nem birtoklásból, nem anyagi gazdagságból, hanem az emberben jelenkező, emberek között létrejövő szép érzelemből ered. A szótárból idézett fenti meghatározás *esemény* szava tehát egyáltalán nem okvetlenül *külső* történést jelöl, még ha a belső változásnak általában látható jelei is vannak. Nemcsak a szerelem tartozik ide, hanem a szeretet érzelme is, amely bármely embertársunkra irányulhat. Mindkét esetben akkor a legkézenfekvőbb az öröm, ha az érzés kölcsönös, mert a visszacsatolás a magunk értékének (némely esetben ugyan téves) igazolását jelenti számunkra. Bár az érzelmi sivárságnál a viszonzatlan érzelmek léte is jobb, mert ilyenkor - ha fáj is - legalább érezzük, hogy élünk. Márpedig élni, lenni önmagában is

(Folytatás a 23. oldalon)

A Kárpátok aljában

A legkisebb, alig 170 ezres lélekszámú, de még tömbben élő, határon túlra került nemzetrészünk a kárpátaljai magyarság; a legmeghurcoltabb, a legtöbbet szenvedett, a legnagyobb szegénységben és legnagyobb reménytelenségben élő.

Köztudott, hogy a honfoglalók többsége a Vereckei-hágón keresztül érkezett a Kárpát-medencébe, s Kárpátalja a honfoglalás korától folyamatosan magyarlakta vidék. Szent István király korától itt egyházközségek alakultak, majd vármegyék keletkeztek (Ungvár 1085-ben, Beregszász az 1200-as években lett megyeszékhely), a tatárjárást követően erődítések, várak épültek, s ezek nyomán számos külföldi telepedett meg a tartományban. 1523-tól a vidék magyar és német származású lakossága felvette a protestáns hitet, a magyarság főleg kálvinistává lett. A XVII. század elején, Bocskai és Bethlen Gábor fejedelemsége idején Kárpátalja mai területe Erdélyhez tartozott. Az 1640-es években az ortodox (görögkeleti) vallású ruténeknek a római egyházhoz való csatlakozásával itt jött létre elsőként a görög-katolikus (ún. "unitus", vagy "uniált") egyház. A területet 1657-ben lengyelek, 1660-ban törökök pusztították. Thököly Imre hadjárata is érintette az országrészt, majd történelmi esemény volt Zrínyi Ilona hősie magatartása Munkácson, amikor három éven át (1686-1688) dacolt az osztrák ostromlókkal. Fia, II. Rákóczi Ferenc e vidék jobbágynak támogatásával indította szabadságharcát, melynek egyik központja Munkács lett. Az 1711-es szatmári béke után a vidék osztrák császári birtokba került, s erőszakos rekatolizálás következett, amelynek II. József szabad vallásgyakorlatot biztosító rendelete vetett véget. Ugyanebben az időben a hadi jelentőségüket elveszített várak pusztulásnak indultak, s Munkács vára is már csak börtönként híresült. A

Monarchia idején Kárpátalja - más peremterületekhez hasonlóan - nagyrészt feledésbe merült.

Az első világháborút követő trianoni diktátum a Felvidékkel együtt Kárpátalját a Csehszlovák Köztársasághoz csatolta, majd 1939-ben a terület rövid időre visszakerült Magyarországhoz.

1944 október végén a Vörös Hadsereg elfoglalta Kárpátalját, majd 1945 júniusában a Szovjetunió az Ukrán Szocialista Köztársaság "kárpátontúli részeként" erőszakosan bekebelezte. 1944-45 telén, amikor a terület még kettős - szovjet katonai, és csehszlovák polgári - közigazgatás alatt volt, kollektív bűnösséget kiáltottak ki minden olyan etnikumra, amely a háborúban a szovjetekkel szemben állt. A magyarok és németek "megszűrését" Sztálin tudomásával - aki szerint a magyar kérdés csupán "vagonkérdés" volt - a 4. ukrán front felső hadvezetésére, az internálást az NKVD vezérkarára bízták. A 18 és 55 év közötti férfiak utáni hajtóvadászat 1944 novemberében kezdődött: a menetoszlopokat (a szemtanúk és túlélők becslése szerint mintegy 40 000 magyart és németet) éh- és fagyhalálnak kitéve a Szolyván létesített haláltáborba irányították. Az itt kitört tifuszbajrányt túlélőket ezresével vitték a Szovjetunió belső területein, főleg az Uralon túl vagy éppen Kazahsztánban létesített munkatáborokba. A halálba indulók 90%-a magyar volt, - több mint 30%-uk odahalt, s az évek múlva hazatért túlélőkre újabb megpróbáltatások vártak.

1944 őszén Kárpátalján népiirtás, a magyarok (és németek) fizikai megsemmisítése és felszámolása folyt ugyanúgy, mint Benes Csehszlovákiájában, Tito Jugoszláviájában vagy a Maniu-gárdák uralta Romániában.

Kárpátalja mai lakosságának több mint háromnegyede ukrán (rutén), mintegy 15%-a magyar nemzetiségű, s ezeknek háromnegyede református. Nagyjából összefüggő területen, a sík vidéken élnek, ahol 85 településben - így Beregszászon is - ők alkotják az abszolút többséget.

Fénykép: A Vereckei-hágó. (Szacsavay Imre: Kárpátalja c. könyvéből.)

1989. november 19-26 között a kárpátaljai magyarság gyászhetet tartott, felavatta az elhurcoltak emlékműveit és emléktábláit, s Beregszászon jelképes temetést rendezett az elpusztultaknak. November 26-án vasárnap 13 órakor mindenütt megkondultak a harangok, este hat órakor pedig Kárpátalja-szerte az ablakokban gyertyát gyújtottak a sztálini önkény áldozataiért. A megbékélés - annak feltétele: az igazság kiderítése hiányában - még várat magára.

Idén szeptember 5-9. között itt, Kárpátalján, Beregszászon tartotta közös teológiai konferenciáját a Nyugat-Európában működő magyar református és evangélikus lelkipálosok szolgálat, hogy a 15 országból összegyűlt mintegy 50 résztvevője - Gulácsy Lajos nyugalmazott püspök szavaival élve - hitet tegyen arról, hogy "amint Kárpátalja magyarságának és egyházainak erőforrása a nehéz időkben Isten tanácsának követése volt, s ma is az, ugyanúgy a szétszórtságban élő magyarok számára is ez jelentheti a megtartatást." A református egyház múltját és jelenét Horkay László püspök mutatta be, kiemelve, hogy Magyarországon itt kezdték elsőként követni Kálvin és Zwingli tanait, s az ellenreformációig itt mindenki református volt. A jelenről szólva hangsúlyozta, hogy a megnyílt határok alkalmat kínálnak a megszakadt kapcsolatok újjáépítésére. Végül utalt a jövő feladataira is: közös egyházi és társadalmi követelmény nemcsak templomok, de egyházi kezelésben működő iskolák, szeretetotthonok és egyéb létesítmények beindítása, mind a magyarok, mind a velük együtt élő cigányok és ruszinok javára is. Csodálattal tekintettük meg a Beregszász-Búcsú-ban létesült diakóniai otthont, a 30 évig bedeszkázottan állott, ma visszaszerzett és tatarozott templomot, a cigány-imaházat, a nagydobronyi gyermekotthont.

A teológiai konferenciához kapcsolódó küldöttgyűlésen Tőkés László királyhágómelléki püspök, a Magyar Református Világszövetség elnöke vázolta az áldatlan állapotokat, amelyek miatt korábban lemondását jelezte elnöki tisztségéről: a szövetség munkáját nehezítő körülményeket, az anyagi támogatás elmaradását, a nemzeti dimenziókban való gondolkodásnak olykor a hazai egyházakra is jellemző hiányát. Mind a kárpátaljai, mind a nyugati küldöttek arra kérték a püspök urat, maradjon tisztességben, hogy folytathassa egyházaink, nemzetünk javára eddig is hűséggel és odaadással végzett munkáját.

A közbeeső vasárnapon Kárpátalja különböző gyülekezeteiben a vendéglelképásztorok szolgálhattak: magam Mátyfalván, Fancsikán, Feketepatakon és Verbőcön prédikáltam. 12 tagú svédországi csoportunk Beregszászon és Munkácsra kívül eljutott a Vereckei-hágóra és a szolyvai emlékparkba is. Minden résztvevő új ismeretségekkel, emlékekkel gazdagodva a kárpátaljai magyarság élni-akarásának bizonyoságát vihette magával.

November elején a kiáradt Tisza sáros, hideg vize úgy rontott rá Kárpátalja alacsonyan fekvő, főleg magyarok lakta vidékére, mint egy fél évszázaddal előtte a megszálló hadsereg. Egész falvak pusztultak el, az állatok s a termény mind odaveszett, házak százai dőltek romba, emberek ezrei váltak újból nincstelenné. Kárpátalja sokat szenvedett magyarságát újabb próbára teszi a jelen.

Legalább most ne hagyjuk cserben őket!

(MVP)

KÓRÓGYON - AKKOR ÉS MOST; SZENTLÁSZLÓ PÉLDÁJA!

Állok a kórógyi református templom közepén vakolat-hullató boltozat alatt, szürkés, piszkofoltos falak között. Ürességtől kong a csarnok: sem szószék sem oltár. Padok sincsenek. Az oldalfalon Kálvin portréja árválkodik, nyilván a hadak kivonulása után akasztották oda, hogy lássa a pusztulást. A falakba, oszlopokba vésve egyéb "díszeket" is látunk: bőkezűen alkalmazott szerb nacionalista szimbólumokat. Nagyszerbia igénye Kórógyra? Vagy - miért ne! - egész Szlavóniára?

Jártam már itt huszonnyolc éve, de most hiába erőltetem képzeletemet, hogy felidézzem *azt* a templomot, amelyben akkor a "Tebenned bízunk..." szállt az ég felé, a fekete taláros Szépfalusi István tiszteletes úr tartott istentiszteletet s predikált a kórógyiaknak, akikkel együtt ültünk a padokban mi, az Európai Szabad Egyetem néhány tagja. Gépkocsival Bécsből elindulva jártuk végig a határmenti magyar falvakat, így jutottunk el egy napra Kórógyra is.

A templommal szemben áll az iskola; arra nem is ismerhetek rá, mert azóta épült; korszerűnek tűnik még elhanyagolt, kifosztott állapotában is. Én csak arra az ennél kisebb, régi iskolára emlékszem, annak is főleg napsütötte udvarára, ahol fehér asztalnál vendégül láttak bennünket. Ebéd után egy kis műsorral kedveskedtek: színes népviseletben táncoltak, énekeltek a kórógyi lányok. A szülők és öregsülők velünk ültek az asztalnál, s mi buzgón beszélgettünk őket, hogy minél többet halljunk századok patináját őrző kincses szavaikból, nyelvjárásuk egyedülálló hang- és alaktani sajátosságaiból. Mi akkor keskeny bekötőúton döcögünk be Kórógyra, ma autót vezet a falun keresztül. Ezek az Árpád-korban már létező szlavóniai magyar falvak átvészelték a török időköt, hála a körülvéő erdőknek, mocsaraknak. Kórógy a többinél is elszigeteltebb volt: csak gyalogúton s legfeljebb kisebb taligát elbíró töltésen lehetett megközelíteni. Még a zsákmányra éhes martalócok sem nagyon merészkedtek oda. A világtól elzárva mint a kagyló termelte sajátos kultúrája gyöngyeit.

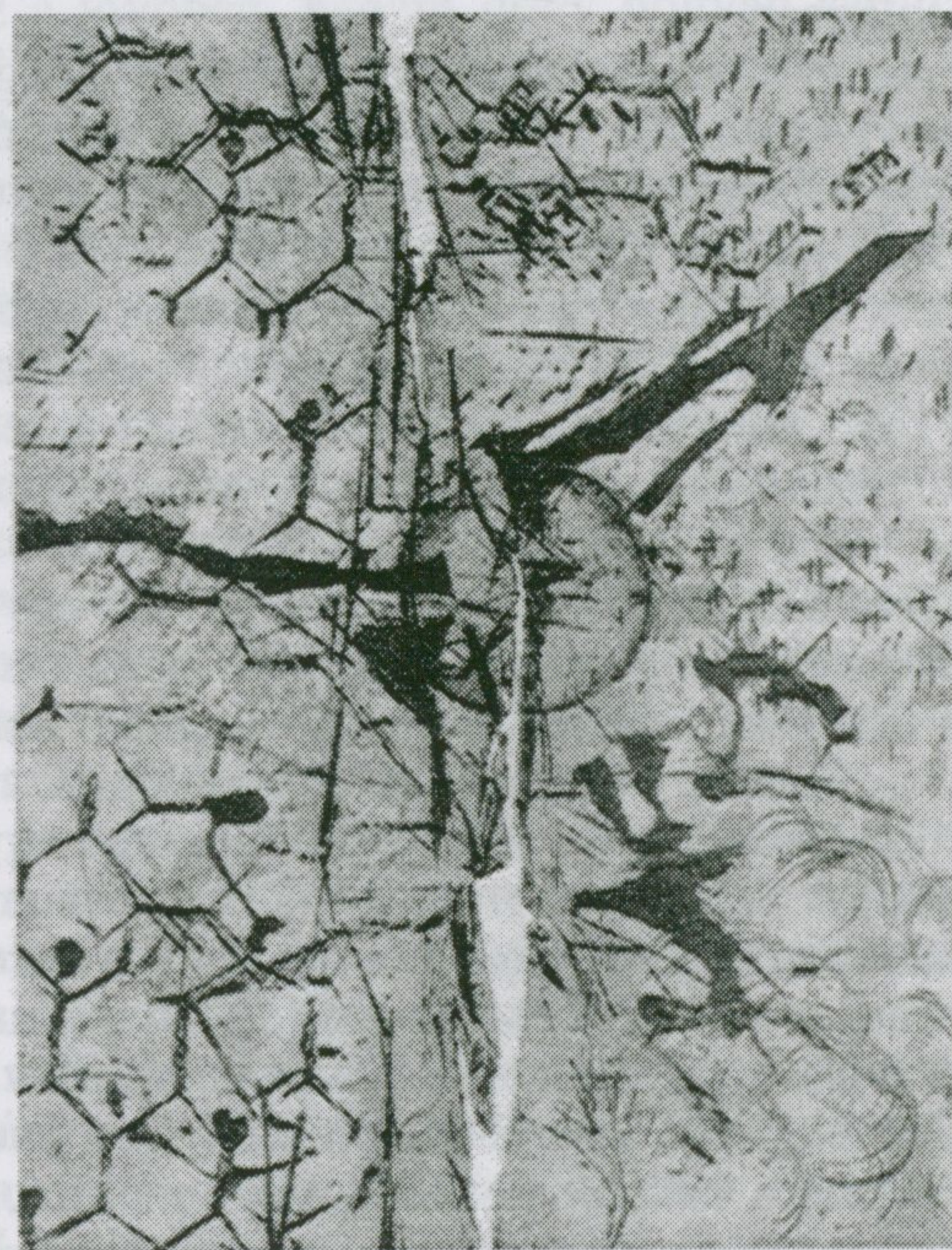
A kórógyi régi házak, udvarok világából akkor még sokat láthattunk: akár a nyelvben, abban is felhalmozódott évszázadok tapasztalata, leleménye. Most meg sem kíséreltem, hogy bemerjek egy házba vagy udvarba, egyrészt mert idő sem igen volt rá: két nap alatt szaladgáltuk be Eszéket s a szlavóniai és drávaközi magyar falvakat; másrészt mert bő tájékoztatást kaptunk egy öregasszonytól, aki az árokban gereblyézgetett, hogy milyen látvány fogadna bennünket, ha belépünk. Pedig a kórógyi házakat megkímélte a szerb tüzéség. Csak a templom tornyát nyeste le egy eltévedt (?) gránát. A harangozó, pechjére, épp a toronyból kémlelte a hadmozdulatokat; holttestét a romok alatt lelték meg. A templomtornyok egyébként kedvelt célpontjai voltak a Jugoszlávia tömérdek arzenálját öröklő szerb martalóc-hadaknak: Szlavóniában alig van templom, amelynek tornya ép maradt. Talán sokallták, hogy túl magasra nőttek? Vagy a harangokkal együtt Istenbe is bele akarták fojtani a szót? Képről előbb is, most már saját

szemünkkel "élőben" láthattuk Szentlászló templomát: tornya félvállasan, csonkán álldogál. Haraszi tornyának ormát is elvitte egy gránát, egy másik pedig félszárnyával beszorult a torony falába s nem robbant fel. Csak az alkalmat lesi, hogy megpiszkálja valaki. Akkor összedűl a torony, de még a templom s a szomszéd házak is.

Kórógy az ösztűzzel fenyegető szerb ultimátumra megadta magát, és szabad elvonulást, elhurcolkodást kötve ki "kardcsapás nélkül" átengedte a falut a bevonuló szerb csapatoknak. Házai így épen maradtak, legalábbis külsőre épeknek látszanak, ha kopottak és ápolatlanok is attól, hogy éveken át üresen álltak; a bedőlt kaput nem javította a gazda, s húsvétra nem meszelt az asszony. Am mindez eltörpül a házbelső siralmas állapota mellett. Az öreg-asszonyból, akivel beszélgettünk az árokparton, áradt a panasz (érdeemes volt nemcsak a tartalomra: a formára is figyelni. A kórógyi édes anyanyelv azért él tovább, annyi viszontagság után is. Legalább amíg az öregek élnek...). Nem annyira a bevonulókra volt panasz, hanem a szomszéd szerb falu népére: addig fosztogatták az üresen hagyott házakat, míg csak szekérre rakni valót találtak a szobákban és az udvarban. Leszereltek s elhurcoltak mindent: tűzhelyet, kályhát, fűtőtestet, vízvezetékcsöveket, mosdó- és vécé-kagylót, kádat; fölszedték a padlót, kiemelték az ajtót, ablakot, az udvarról az ólakat, a kerekeskutát, kivágták és fölaprítva elvitték téli tüzelőnek a vén diófát. A lassacskán visszaszállingózó lakók - eddig mintegy negyven százaléka tért vissza a falu népének, jórészt öregek - elszörnyedtek a pusztulástól s méginkább a várható költségektől, amibe a tatarozás kerül majd.

Lám, Kórógyra is rájárt a rúd - mormolják némi elégtétellel s kárörömmel a szomszéd magyar és horvát faluk lakói, akik tovább ellenálltak a szerbeknek annak idején s nehezteltek a kórógyiakra, hogy túl korán megadták magukat, s ezzel az ő romlásukat, megszállásukat is siettették. Neheztelésre főleg Szentlászlónak volna oka, mely inkább rommá hagyta löni házait, semhogy föladjon a végsőkig kihúzott ellenállást. Alighanem vérmérséklet dolga ez; nem vagyunk egyformák mi, emberek, még szomszédos falukban lakó magyarok sem. Ki kell-e térni az állig fölfegyverzett dühöngő elől, vagy annak is megmutatni, ki a legény a csárdában? Szentlászlón a nők, öregek és a gyermekek valamint a mozdítható javak elszállítása és biztonságba helyezése után a férfiak helyben maradtak s fegyverrel álltak ellent, míg a túlerő ki nem füstölte őket a bombákkal, gránátokkal szétvert faluból. Halottaikat hátrahagyva az utolsó pillanatban törtek ki az ostromlók gyűrűjéből. Saját szülőfalujukért harcolva Horvátország hősei is lettek, s nagy részük van a horvátországi magyarok erkölcsi súlyának, megbecsülésének növekedésében. Anyagi lehetőségeihez képest az állam szorgalmasan építteti újjá a lerombolt falut: hosszú sorokban gombamódra nőnek ki a földből a pirostéglás típusházak. Bizony, Szentlászlóra sem fognak ráismerni azok, akik még ősi, hazdag hagyományú magyar falunak ismerték, de még mostani lakói sem, akik Eszékről járnak ki a hétvégeken, megtekinteni, hogy halad új otthonuk építése. A középületek: iskola, kultúrház, kórház vagy rendelő, községháza utoljára maradnak, a lakosok betelepítése utánra. Stockholmi Segélyszervezetünk szállítmányai is raktáron várják ki, míg elfoglalhatják rendeltetési helyüket. A templomnak is meg kell elégednie

egyelőre azzal, hogy - hála a magyar pénzadományoknak és a székely munkának - immár piros cseréptetővel néz a tél elé. Aggódo helybeliek szerint legalább a tornyon tátongó lyukakat kéne betömni még, nehogy a besüvítő téli szelek leemeljék az új tetőt. A legszomorúbb látvány számomra a falu állomása volt. Ez az épület a két irányban a messzeségbe futó sín párral szimbolikus jelentőségű: egyszerre van a faluban és a nagyvilágban, összekapcsolja

Kasza Ildikó grafikája

a közeledt a távollal, a kis közösséget a nagyokkal. Szentlászló romos állomása olyan, mint a letaglózott, megcsúfolt életkedv, az épületnél is inkább a sűrű bozóttal benőtt peron és a sínek nélküli vágányárok. A vasnak persze rég lába kelt, csak néhány megcsavarodott csonk meredez ki a fűből. Az aknáktól megtisztították ugyan a terepet, de jobb óvatosságnak lenni s le nem lépni a kitaposott ösvényről.

Hiszen láttunk s naponta látunk a tévé képernyőjén nagyobb pusztulásokat, véresebb jeleneteket is. Mégis más az, ha saját szemével győződhet meg az ember, hogy mindez való igaz, nem irodalom, nem fantázia. A sebhelyek frissek még a tájban, az emberi településeken - és a lelkekben is. Ekkora békebontást, meghasonlást, pusztító indulatot, szenvedélyes gyűlölködést aligha hever ki egy nemzedék, még ha szándékolja is. Az újrakezdéshez sincs mindig elég erő s akarat. A feldúlt otthonok, falvak elmenekült, elvándorolt lakói közül sokan jobb lehetőséget látnak s már találtak is új környezetükben. Félő, hogy Szlavónia és a Drávaköz magyar falvainak korábban is tapasztalható lassú elnéptelenedése most felgyorsul a történelmi és társadalmi földrengés következtében.

Szente Imre

A NYUGATI MAGYAR EGYHÁZAK ANYANYELVI-KULTURÁLIS SZEREPE

E néhány napos tanácskozás vallott célja a közös nemzeti felelősség vállalását hosszabb lejáratú munka szolgálatába állítani. Tulajdonképpen számvetés nemzeti és kulturális örökségünkről és kitekintés jövőnkre egy változó világban.

A magam sajátos feladata a nyugati magyar egyházak anyanyelvi-kulturális szerepéről szólni. A szórvány-magyarság példáin tájékozodom és kísérletet teszek arra, hogy vázoljam a történelmi egyházak és egyházi közösségek egymáshoz való viszonyát, a hazai egyházakkal való kapcsolatát, az egyház belső önértelmezése alapján. Ez nem más, mint az evangélium hirdetése. A technikai civilizáció emberének kell hirdetni az evangéliumot, mind nyugaton, mind itt, a mi hazánkban.

Persze, általános kérdés - amellyel az egyháznak találkoznia kell -, hogy van-e még helye Isten és a transzcendens üdvösség hitének ebben a világban, amelyben egykor nagyhatású világnézetek és ideológiák ma már érvényüket veszítették. A nyugati magyar egyházak teológusai, a szellemi élet hordozói különböző ökumenikus konferenciákon egyetértettek abban, hogy a keresztény tanítás transzcendens tartalma mellett olyan humánus elemeket foglal magában, amelyek a szekularizált világban is nélkülözhetetlenek az ember méltó életéhez. Tudatossá vált, hogy ezt a hamisíthatatlan humánusát azonban a kereszténység csak akkor tudja érvényre juttatni, ha különböző hitvallású keresztények újra megtalálják krisztusi hitük egységét és közös hitükről a szeretet egyetértésében tesznek tanúságot.

Döntő jelentőségű volt világösszefüggésben, de magyar egyházi szempontból is, hogy a Római Katolikus Egyház a II. Vatikáni Zsinattal bekapcsolódott a protestáns és az ortodox egyházak ökumenikus mozgalmába. Az áldott emlékű, a zsinatot létrehozó XXIII. János pápa már nem élt, amikor 1964. november 24-én kihirdették a zsinaton az ökumenizmusról való határozatot. Ezen egyházi döntés sokkal inkább befolyásolta a nyugati magyar egyházak egymáshoz való viszonyát, mint a hazai egyházak közötti kapcsolatot. Ennek egyik oka az is volt, hogy a kommunista rendszer nem látott szívesen egy erősödő egyházi ökumenikus közeledést. Egyszerűbb volt számára, és szívesebben dolgozott a katolikus "papi békemozgalommal", a református "szolgáló", illetve az evangélikus "diakóniai" teológiát képviselőkkel. Ezek, mint ismeretes, a politikai konformizmus és túlélés jegyében születtek. Nem is mindig a petárdaszerűen pufogtatott szólammal volt a baj, hanem azzal a helyzettel, amellyel az egyházak békét kötöttek.

A magyar kultúra *par excellence* vallásos kultúra. A történelem folyamán nemzeti és egyházi közösségeink nemegyszer szoros egységet alkottak egymással. Történelmünk számos nagy alakja Szent Istvántól Rákóczi Ferencig és Széchenyi Istvánig hívő keresztény. Nemzeti irodalmunk jelentős alkotásai, a Halotti beszéd és az

Ómagyar Mária-siralom óta a mai napig Babits és Pilinszky, József Attila, Radnóti és Illyés költészetén át ezer szállal kötődnek a hit és a vallásosság nagy kérdéseire.

Ez az összefüggés a mi nemzeti kultúránkra is rányomta a maga bélyegét. Nem csak azért, mert nemzeti tudatunkat, közgondolkodásunkat a tizedik századtól kezdve áthatotta a kereszténységhez fűződő viszonyunk kérdéseivel való viaskodás, de azért is, mert a nyugaton élő magyarság az emigrációban a lét olyan formáját éli, amelyben a hazai közösségből való kiszakítotttság, a társadalmi és anyagi egzisztencia eredeti bizonytalanságai, valamint a személyes identitás-keresés problémái miatt az ember sokkal tudatosabban éli át a "homo religiosus"-nak a lét végső kérdéseivel való szembesülését. Elsősorban ez a magyarázata annak, miért játszanak az egyházak, vallási közösségek - mégpedig nem csak a hitélet, hanem a nemzeti és egyetemes kultúra területén is - kulcsfontosságú szerepet. Ha máskor nem is - emberi gyengeség -, a bajban Istenhez folyamodik az ember. A hazán kívüli lét bizonytalansága is ilyen "baj", illetőleg adottság. Az már más kérdés, bár kapcsolódik az előbbihez, hogy egy bizonyos nyelvi, egzisztenciális és kulturális stabilizáció megteremtése után a vallásosságtól át- meg átitatott nemzeti kultúra miért nem tud erősebben hatni a nyugaton élő magyarokra. Már tudniillik annyiban, ne csak kultúr-kereszténységben élje ki magát a magyar intellektuális réteg, ne csak az egyházzal "szimpatizáló" legyen a mi nyugati népünk, hanem a kultusz (mise, istentisztelet, nemzeti ünnepek, kultúralkalmak, segítőszolgálat) gyakorlója, erkölcsi és anyagi támogatója is.

Illusztrációként idézek Miklósházy Attila, a nyugaton élő magyar katolikusok püspökének jelentéséből, amely a

Akli (Kárpátalja). A református templom szentélye

nyugat-európai magyar katolikusok lapjában, az Életünkben a közelmúltban (1998 július-augusztus) jelent meg:

„...Merem azt állítani, hogy a külföldre szakadt magyar testvéreinknek csak kb. 10-15%-a törődik a hitével és magyarságával olyan módon, hogy a helyben lévő egyházi és kulturális intézményeket aktívan támogatja és azok életében részt is vesz. Ez a szám nem nagyon különbözik sok helyen a külföldi (helyi) egyházak számarányától és valószínűleg a magyarországi helyzetképtől sem. A hűséges hívek (egyház és magyarság szempontjából) többnyire az egyszerűbb társadalmi osztályokból adódnak, ami nem jelenti azt, hogy az intelligencia nincsen képviselve, bár csökkent mértékben. - Ha már számoknál tartunk, megjegyezhető, hogy kb. 25%-ra tehető azok száma, akiket nem érdekel 'sem haza, sem vallás', hanem csak az anyagi meggazdagodás lehetősége, míg valószínűleg 50-60% között vannak azok, akiket érdekel magyarságuk és vallásuk, de már annyira integrálódtak az itteni társadalomba, hogy csak olykor-olykor jut idejük és energiájuk annak kifejezésére magyar környezetben.”

A határon túli magyarsághoz, a nemzet egyharmadához a nyugati szórványban élő magyarok is hozzátartoznak, annak lényeges részét képezik. Egy fontos politikai különbségtétellel: mi ugyanis nem alkotunk nemzeti kisebbséget. Bevándorlók vagyunk, akiket semmi sem jogosít nagyobb autonómiára a befogadó országon belül, mint arra, hogy magyarságunkhoz ragaszkodjunk, hogy a befogadó országnak járó állampolgári hűség mellett megőrizzük sajátos magyar kulturális örökségünket, nemzeti szokásainkat, hagyományainkat.

Ami azonban politikailag a legmeghatározóbb, az az, hogy bármilyen intenzitással is éljük meg a magyarsághoz való tartozásunkat, azzal azonosítva magunkat, a befogadó ország sohasem élhet azzal a gyanúval, hogy területi vagy bármiféle egyéb veszélyt jelentünk az adott nemzeti társadalomra. Így hát, ha még olykor találkozunk is kedvezőtlen előítélettel, ötödik hadoszlopot senki sem lát bennünk.

Ugyanakkor, az érem másik oldalát nézve, a nyugati magyarság nincs úgy önvédelemre kényszerítve, mint például a felvidéki, kárpátaljai, erdélyi vagy vajdasági magyarság, magában rejtve az elkényelmesedés és az egymásért való felelősség elvi síkra való terelése veszélyét. Az egyéni magyart nyugaton nem köti össze az egy tömbben élők társadalmi kohéziója, így hát a magyarsághoz fűződő kapcsolataink megőrzésében és fejlesztésében a magyar intézményeknek van nagy szerepük, kiemelten is az egyházaknak és a lelkészeknek.

Ha a kivándorlási hullámok bármelyikét vesszük is figyelembe - az 1861 és 1914 közöttit, vagy az 1918-1948 időszakát, végül az 1956 utáni menekülthullámot -, világossá válik, hogy bár számos egyesület és mozgalom volt képes bizonyos részfeladatok megoldására, de egyedül és kizárólag a magyar egyházközségek és lelkészek képezték azt a hálózatot, amelyre országhatároktól függetlenül, a legkülönbözőbb problémák megoldásában mindig számítani lehetett. A magyar egyházak nyugaton pótolhatatlan és meghatározó szerepet töltenek be nem csak a hitéletben, hanem a magyar nemzeti közösségek önazonosságának megőrzésében és a sajátosan magyar kultúra megélésében. Ezen a téren a nyugati magyar egyházak közötti együttműködés példamutató.

A nyugati egyházak és a magyarság viszonyában a múlt már történelem. A lényeges kérdésünk a jelennek és a jövőnek a dolga. Idézem Maczi István ausztráliai református lelkész vonatkozó észrevételét, amely szintén a közelmúltban (1998 május-június), az Amerikai Magyar Reformátusok lapjában jelent meg:

”Kimondva vagy kimondatlanul föltevődik a kérdés: milyen jövője van a diaszpórának, a diaszpórában élő gyülekezeteknek, keresztyéneknek? Nem ez az elsődleges kérdés, hanem ez: mit végzünk, mit teszünk a jelenben? Először is Isten a mát kéri számon tőlünk, aztán a jövő a mi helytállásunktól függ. A fő kérdés tehát nem az, hogy mi lesz a jövőben, hanem hogy hogyan szolgálunk a mában? Szolgálatunk ismeretében azt mondhatjuk nyugodt - inkább nyugtalan - lélekkel, hogy nem csak a jövő, hanem a jelen is veszélyben van! A nagy százalék, akiket ma nem érünk el, más felekezetek tagjává lesznek, téves tanok áldozataivá válnak, de legtöbbször egyházi kapcsolat, lelkigondozás nélkül élnek és halnak meg.”

Eszméltető, kritikus szavak. A válasz egyfelől II. János Pál pápa újraevangélizációs gondolataiban és útmutatásaiban van, másfelől pedig nem kevésbé a nyugati egyházak azon készségén is múlik, mennyire ismerik fel és mennyire gyakorolják az egyházi együttműködés kölcsönösségét, szükségességét és kikerülhetetlenségét.

A szórványegyház nyugaton azért tudott a magyar kultúra és nyelv őre lenni, mert ez beleillett és beleillik abba az önértelmezésbe, hogy ti. az evangéliumot a számunkra adott kultúra és nyelvháttér felhasználásával tudta és tudja a legkorszerűbben hirdetni.

Zárszóként említést teszek egy példaértékű és véleményem szerint követendő ”Együttműködési megállapodás”-ról, amelyet 1940. április 10-én írtak alá a Szent László Társulat, Julián R.K. Iskola Egyesület, Református Egyetemes Konvent, Evangélikus Egyházegyetem, Kivándorlási Tanács és a Magyarok Világszövetsége képviselői. Ahogy a bevezető mondat jelzi: ”A külföldi magyarság érdekeinek védelmezése ügyében a Magyarok Világszövetsége együttműködik az ő hazai egyházak vezetőivel”. A megállapodás gyakorlati és pragmatikus pontokban foglalja össze az együttműködési készséget.

A nyugati egyházak magyarságszolgálatának nyelvi és kulturális értéke az egyház sajátos üzenetén túl az a képesség - ami csak az egyház sajátja -, hogy az emberi létezés végeláthatatlan sokféleségét egyetemes egységbe foglalja össze, anélkül, hogy a hívőt, vagy a szolgálataival élő sokféle értékgazdagságától megfosztaná. Ez nyilván nem merőben emberi képesség, hanem Isten kegyelmi ajándéka, Krisztus lelkének az egyetemes létet átfogó ereje, amely az *Una Sancta Catholica* isteni szeretetének közösségébe gyűjti a hívő emberiséget.

Ma, amikor nem csak katolikusokra és protestánsokra, hanem hívőkre és hitetlenekre szakadt népünk, nincs nagyobb feladatunk, minthogy a közös vállalás szellemében mentsük a humánus és keresztyén magyar lélek egységét.

A szerző, Pátkai Róbert, az Angliában élő evangélikusok püspöke, Londonban szolgáló magyar ev. lelkész. Itt közölt értekezése az 1998. augusztus 24-én, a Magyarok Világszövetsége megalakulásának 60. évfordulója alkalmából megtartott tanácskozáson hangzott el. Szövegét a Bécsi Napló 1998 szeptember-októberi számából vettük át.

Számvetés

(Folytatás az 1. oldalról)

Terhes örökségünk

Örököltünk egy természetes okoknál fogva rohamosan előregedő, magát gyakran gyökértelennek érző, megfáradt és közömbössé vált nemzedéket, amelynek leszármazottai magyar közösségeink számára nagyrészt már elvesztek. Terhes örökség az itteni magyarok között gyakran mestersegesen szított feszültség és megosztottság, az anyaországgal szemben fennálló bizalmatlanság, s az a gyakori otthoni vélekedés, miszerint a nemzetért való felelősségvállalásunk nem több, mint érzelmi kategória, amellyel a diplomáciának nincs mit kezdenie. Egyházi téren örököltük a felekezeti megosztottságot, s azt, hogy kényszerű módon évtizedekig elszakítottunk a történelmi magyar egyházaktól. Terhes örökségünk az első és második világháborúk veszteségeként ránk ragasztott előítéletek egész sora, a kiagyalt kollektív bűnösség bélyegzője, a ránk szórt gyalázat.

Örökségünk, mely kötelez

Örököltünk viszont egy múltat, amely vitathatatlan értékeket teremtett. Még mindig van egy számbelileg jelentős, gyökereihez ragaszkodó, életerős, hitéért és magyarságáért érző és felelősséget is vállaló közösségünk, ezen belül ifjaink, gyermekeink és unokáink, akik még tudnak magyarul és igénylik a velük való törődést. Van egy olyan második-harmadik nemzedékünk, amely ha nyelvében már nem is, de érzelmeiben kötődik magyar származásához. Továbbra is van egy jelentős súlyú értelmiségünk, mely munkája révén a magyar névnek ma is megbecsülést szerez. Sok neves vagy névtelen személyiségünk van, aki trianoni megosztottságunkon felülemelkedve nemzetben gondolkodik, s jelentős mértékben nyújt anyagi vagy szellemi segítséget mind az anyaországnak, mind a leszakított területek magyarságának.

Egyházi téren van egy, a felekezeti megosztottságokon felülemelkedő, szinte egyedülállóan példás ökumenikus szellemiségtől áthatott hívő magyar közösségünk. Ezen belül van egy minden objektív nehézségei ellenére jól működő magyar katolikus gyülekezeti közösség, tucatnál több gyülekezettel, hitéhez és hagyományaikhoz roppant hűséggel ragaszkodó sokezernyi taggal. És van egy, az elmúlt tíz évben csak gyarapodást, megújult életerőt, másokért is felelősséget vállaló és ezt tetteikkel is bizonyító magyar protestáns egyházi közösségünk, ugyancsak tucatnál több gyülekezettel, protestáns hitéhez és hagyományaihoz ragaszkodó, ugyanakkor más felekezetek felé is nyitott többeszres tagsággal. Van egy olyan gyülekezeti lapunk, az Új Kéve, mely a nyugati szórványban élő egyházi lapok között szellemiségeivel és színvonalával méltó helyen, a legelsők között áll. Van egy látható és érzékelhető törődés és jószándék az otthoni történelmi magyar egyházak vezetőiben aziránt, hogy a kényszerű szétszakítottság évtizedei után külföldre került magyar egyházi közösségeinket valamiféle módon visszakapcsolják a hazai egyházak népének megtartó közösségébe. De befogadó országaink polgárai között is vannak olyanok, akik őszinte

jó barátaink lettek, s érdekünkben a legkülönbözőbb módon intézkednek, közbenjárnak, javunkat szolgálják. Olyan szellemi és lehetőségekbeli örökségünk is van tehát, amelynek birtokában lehet jövőt tervezni és azt meg is lehet valósítani.

Mert kevesen vagyunk

Mindenkori magyarságunk számára megszívlelendőek Kodály Zoltán szavai:

”Egy ország létének nemcsak gazdasági feltételei vannak. A magyarság egy sajátos kultúrát teremtett, amely megvan és folyton fejlődik, de további létének feltétele a közösség, amely használja. Ezt a közösséget megteremteni: első és fő kötelessége mindenkinek, aki a magyar kultúra és vele a magyarság fennmaradását akarja. Mert enélkül a kultúra az úrben lebeg, használatlanul elsorvad. Ha a magyarság nem törekszik minden téren az elérhető legnagyobb műveltségre, elmerül a népek tengerében. Olyan kevesen vagyunk, hogy a *műveletlenség luxusát* egy magyar sem engedheti meg magának.”

Kölcsönös felelősségvállalást kérünk

Határoktól függetlenül részei vagyunk a nemzetnek. Ebből a tényből egyrészt az következik, hogy az államhatárokon belül élő magyarságnak számolnia kell a nemzet határokon túlra rekedt vagy a nagyvilágba szétszóródott tagjaival, másrészt az, hogy az utóbbiak számára sem lehet közömbös, hogy miként alakul a határokon belül élő magyarság sorsa. Következésképpen: a felelősségvállalás kölcsönös kell legyen!

Így látták a század első felében

Hadd idézzünk néhány "bizalmas" jelzésű dokumentumból, amelyek a kor egyházi és politikai elitjének a külhoni magyarsággal való törődéséről tanúskodnak. Elsőként a *"Valahol túl meseországban..."* című, *Az amerikaiak magyarok 1895-1920* alcímű könyvnek az egyházak szerepéről szóló fejezetéből tallózunk:

”Több (katolikus) egyházközségben (az idegen elem) túlsúlyával elnyomja, sőt helyenként valósággal terrorizálja a magyarságot. Ezen türhetetlen állapoton segítettendő... a magyar elemet *önállósítanunk kell...* hazulról kiküldendő magyar ajkú papok vezetése alatt külön magyar egyházközségekké kell szerveznünk.” (1903.)

”A hazai ev. ref. egyetemes egyház kilátásba vette, hogy a (külhoni) magyarok nemzeti megmentése érdekében az ott fennálló ev. ref. egyházközségeket a hazai egyházba bekapcsolja.” (1904.)

”A (külhoni) magyarság nemzeti alapon való szervezése csak egyesületek útján vagy hitfelekezetenként lehetséges, mert állami vagy az állam direkt fennhatósága alatt álló szervezetbe egyesítésről *idegen állam területén*, mint amilyen az Unió is, *nem lehet szó.*” (1910.)

”(Célunk), hogy a hazai egyházhoz csatlakozott református egyházak mintájára a magyar anyanyelvű evangélikus egyházakat is megszervezzük úgy, hogy nemzeti tekintetben politikailag és gazdaságilag *szülőhazájának megtarthatók legyenek.* Mivel a kivándorlás olyan közgazdasági tény, amely elől nem zárkozhatunk el, lega-

lább azon vagyunk, hogy külföldre szakadt véreink mennél nagyobb számban térjenek vissza szülőhazájukba, illetve ezt előkészítendő: megtakarított pénzüket a szülőhazában fektessék be. (Azok esetében), akiknek visszavándorlására már nem számíthatunk, szerfelett nagy fontossággal bír, hogy a magyar névnek külföldön becsületet szerezzenek. Külföldre szakadt véreink gondozása tehát nemcsak hazafias, gazdasági, de *etikai kötelesség* is.” (1914.)

Kifejezésre jutott, ”hogyan itthon létesítsék egy olyan szervezet, amely (a külhoni) magyarság ügyét tervszerűen figyelné és ügyével céltudatosan foglalkoznék. A m. kir. miniszterelnökségben külön ügyosztály működik, melynek főfeladatát éppen a kivándorolt magyar állampolgárok egyházi és társadalmi életének figyelemmel kísérése és nemzetünk részére való megtartásuk érdekében célirányosnak látszó intézkedések tervezése és foganatosítása képezi. Ezenkívül ugyancsak a fenti célzattal megalakult a püspöki bizottság is, élén az ügyvivő püspökkel... Még egy új szervezetre tehát itthon aligha van szükség... A rendszeres nemzeti szervezést nehezzé teszi a róm. kat. egyház *univerzális jellege*.” (1914.)

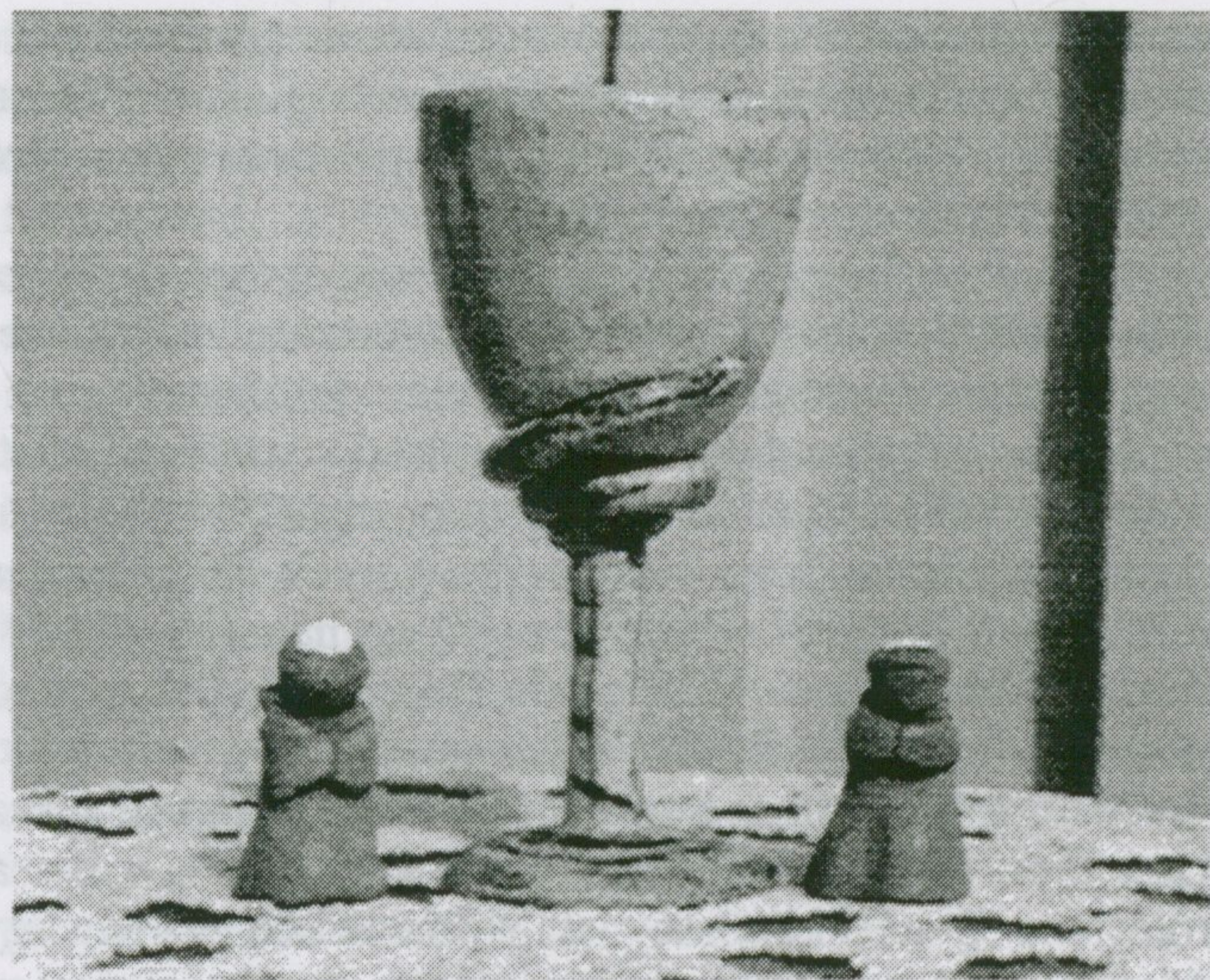
Pátkai idéz abból az ”Együttműködési megállapodás”-ból, amelyet különböző katolikus, református és evangélikus egyházi intézmények és csúcsszervek, a Kivándorlási Tanács és a Magyarok Világszövetsége képviselői írtak alá: ”A külföldi magyarság érdekeinek védelmezése ügyében a Magyarok Világszövetsége együttműködik az *óhazai egyházak* vezetőivel.” (1940.)

Új lehetőségek, megmaradt gondok

Nincs miért titkolnunk, hogy a magyarságot igenis meg akarjuk tartani, nemcsak a szülőhazának, de a megálmodott és lassan valósággá váló Európai Közösségnek is. Kisebbségbe került közösségeink jogai ma már a nemzetközi szavatolás mellett államközi szerződések alapján is számonkérhetők. Magyarországon és a környező országokban az utóbbi évtized során az egyházak nagyrészt visszanyerték korábbi erkölcsi súlyukat, és nemzeti-társadalmi szerepvállalásukra egyre nagyobb igény mutatkozik. Külföldön ez viszont akadályokba ütközik. Míg önálló magyar protestáns egyházközségek létrehozására megvan minden lehetőség, addig katolikus vonatkozásban ez továbbra is lehetetlen, hiszen ezen egyház univerzális jellege sok esetben ma is ellentmondásban van sajátosan nemzeti érdekeink érvényesítésével. Ha tétlenségre ítélve kell látnunk, miként veszítik el magyar papok hiányában a csángók anyanyelvüket, nem szeretnénk megérni, hogy ugyanez következzen be a világszórványban élő katolikus magyarokkal is. Ezért kölcsönös érdekünk volna, ha közösségeink sorsát nem az azokat elválasztó hitelvek, hanem az azokat egyesítő gyakorlat szerint magunk irányíthatnánk. Északon például protestáns-katolikus vonatkozásban olyan modus vivendi alakult ki, amely jól működhetne, ha hagynák.

Útkeresés

Hadd idézzük fel azt a gondolatot, mely szorongatott helyzetünkben fogalmazódott meg. Másfél évvel ezelőtt *Útkeresés* címmel, *A svédországi magyar egyházi élet jövőjéről* alcímmel egy tervezetet készítettünk, amelyet

Kasza Ildikó kerámiaja

véleményezésre eljuttattunk a Magyarok Világszövetségéhez, ezen keresztül a Világszövetség Erdélyi Társasága (VET) Védnöki Testületéhez. Azért oda, mert akkor ez volt - s azóta is még mindig csak ez - az egyedüli olyan fórum, ahol minden történelmi magyar egyház közméltósága egyformán helyet kap, s mint ilyen, a kérdéshez érdemben tud szólni. A Magyarok Világszövetsége tavaly Hargita-fürdőn tartott kibővített elnökségi ülése kiemelt napirendi pontként tárgyalta tervezetünket. Ennek bevezetőjében úgy fogalmaztunk, hogy a svédországi magyar lelkigondozói szolgálat(ok) további működtetésének kettős értelme és célja lehet: egyrészt biztosítani az északon élő magyarok számára az önálló és zavartalan egyházi életet, másrészt biztosítani a magyar nemzetbe való reintegrálódást, részt vállalva a nemzet hosszútávú céljainak megvalósításában. Abból a körülményből indultunk ki, hogy a Svédországban 2000. január 1-től hatályba lépő felekezeti törvény új jogi és anyagi kereteket teremt, hogy egyházi közösségeink úgynevezett ”bejegyzett felekezetként” jogi alanyiságot nyernek, hogy nagyjából változatlan formában és mértékben fennmarad az állami támogatás intézményes rendszere, továbbá az egyházi adó bevételezését az adóhivatal végezné stb. Mindezek a feltételek biztosíthatnák a szolgálatok hosszabb távú fenntarthatásának anyagi bázisát.

A tervezetben akkor még úgy fogalmaztunk, hogy *nemzeti*, tehát *nyelvi alapon* létre kéne hoznunk egy protestánsokat és katolikusokat egyaránt magába foglaló, teljességgel új struktúrát, például Északi Magyar Ökumenikus Lelkigondozó Szolgálat, vagy egyszerűen Északi Magyar Egyház néven. Ez a csak javaslatként elhangzott - talán kellően át nem gondolt - megfogalmazás felborzolta a kedélyeket, és mind otthon, mind másutt számos értetlenséget, vagy éppen ellenséges indulatot szült. A tavaly óta többször át- és újragondolt, főként megfogalmazásaiban csiszolt elképzelést az alábbiakban körvonalazzuk.

Mit várunk el az itt élő magyaroktól?

Elsősorban azt, hogy tudatosítsák: a magyar szórványban az egyházi közösségek pótolhatatlan és meghatározó szerepet töltenek be ma is, nemcsak a hitéletben, hanem a

nemzeti közösségek önazonosságának megőrzésében, a kultúra megélésében és átörökítésében is. Ezen a téren a közösségeink közötti együttműködés példamutató, s erre a jövőben is törekedni kell.

Célunk az, hogy az északi magyarság egésze egységes módon vállaljon felelősséget a nemzetért, melynek része. Ezen belül - a felekezeti különbségeken felülemelkedve - egységesen vállaljon felelősséget egyházi közösségei iránt. Felelősségvállalása mutakozzon meg aktív részvételben, a kultikus alkalmak és más rendezvények látogatása, a szeretetszolgálat gyakorlása, az egész egyházi élet erkölcsi és anyagi támogatása révén. Viselje a közterhek rá eső részét. A közteherviselés legyen méltányos, mindenki lehetőségeihez mérten arányos. Anyagi támogatása biztosítson egyenlő esélyeket mind a katolikus, mind a protestáns egyházi közösségnek. Az északi magyarság úgy tekintsen egyházi közösségeire, mint az itteni nemzetrész megtartásának biztosítékára. Ezért ne engedjen teret a hit- és egyházellenes, ezzel együtt nemzetellenes erőknél és megnyilvánulásaiknak. Ne engedjen a különféle előnyökkel kecsegtető, a történelmi magyar egyházaktól idegen (szabad)egyházak és szekták csábításának. Az északi magyar szervezetek segítsenek az itt élő magyarság még el nem ért nagy százalékának felkeresésében, az egyesületi és egyházi életbe való bekapcsolásában.

Mit várhatunk egyházi közösségeinktől?

Az északi magyar egyházi közösségek hívei, tisztségviselői és szolgálattevői egészében a magyar nemzet szerves és elválaszthatatlan részének tekintik magukat, s minden magyar, kiemelten minden északon élő magyar sorsa iránt felelősséggel tartoznak. Ebben az értelemben protestánsok és katolikusok egyetlen testvéri közösséget alkotnak, Krisztus egy és oszthatatlan anyaszentegyháza részének tekintik magukat, ugyanakkor hitvallásbeli, hagyománybeli és liturgikai tekintetben megtartják felekezeti sajátosságait. Elvárjuk, hogy a szolgálattevők legyenek az Isten megváltó szeretetéről és kegyelméről szóló evangéliumnak hiteles hirdetői, a szentségek helyes kiszolgáltatói, a rájuk bízott nyájnak hűséges pásztora. Ezzel együtt vállalják fel a magyar egyházak örökségének részét képező nemzeti kultúra s az azt hordozó anyanyelv megőrzését és továbbadását. Fordítsanak különös gondot a gyermekek és ifjak vallásos, közösségi és nemzeti szellemében való nevelésére. Vonják be az ifjakat az egyházi életbe, megfelelő tisztségeket és feladatokat bízva rájuk. Támogassák a nem-egyházi szerveződésű ifjúsági szervezeteket, az anyanyelvi oktatás minden formáját, erősítsék a szülőföldhöz való kapcsolódást minden eszközzel, biztosítsanak találkozási lehetőséget más külföldi magyar ifjakkal, ösztönözzék és támogassák gyermekeink és ifjaink részvételét otthoni táborokban és rendezvényeken, rendszeresen hívjanak meg otthoni előadókat stb. Fordítsanak gondot a felnőtt és idős korosztályra is, szervezzék meg a családok, de kiemelten az egyedülállók és betegek látogatását. Biztosítsák továbbra is gyülekezeti lapjaink kiadását, s gondoskodjanak azok megfelelő tartalmáról és színvonaláról. Támogassanak minden kulturális megnyilvánulást, helyi lap- és könyvkiadást, más kezdeményezést.

Vegyenek részt az északi magyar egyesületek munkájában, s minden alkalmat ragadjanak meg arra, hogy a velük sorsközösségben élőket támogassák önazonosságuk, anyanyelvük és kultúrájuk megőrzésében.

Szervezeti szempontból az északi magyar egyházi közösségek törekedjenek önállóságra, olyan értelemben, hogy ne kényszerüljenek sajátosságaikat és nyelvüket feladva beolvadni a befogadó országok többségi vagy más egyházaiba. Ne hagyják, hogy az egyetemesség jelszava alatt bárki is megfossa őket Istentől kapott ajándékuktól: a nemzeti kultúrától, s az azt hordozó anyanyelvtől. Mindenütt, ahol nagyobb számban élnek magyarok, hozzanak létre a meglévők mellé új gyülekezeteket és honosítsanak meg új szolgálati helyeket. Mielőbb rendezzék egyházi viszonyukat a történelmi magyar egyházakkal, s ápolják a gyülekezetközi kapcsolatokat. Rendszeresen fogadjanak teológusokat legációk szolgálatára, lelkészeket vendégszolgálatra.

Az egyházi közösségek lelkészei és vezetői ismerjék fel a felekezetek közötti együttműködés szükségességét és kikerülhetetlenségét, s kölcsönösen törekedjenek arra, hogy a különböző hitvallású keresztények újra megtalálják krisztusi hitük egységét, hogy közös hitükről a szeretet egyetértésében tegyenek tanúságot.

Ezt szolgálja *Tőkés László* királyhágómelléki református és *Tempfli József* nagyváradai katolikus püspökök (velük együtt esetleg egy evangélikus és unitárius püspök) meghívása, 1999 tavaszára tervezett közös svédországi látogatása és szolgálata, hogy a közös hitről a szeretet egyetértésében közöttünk is tegyenek bizonyosságot, s ebben minket is erősítsenek meg.

Mit várunk a hazai egyházaktól?

Külhoni egyházi közösségeink számára kérjük a Kárpát-medence országaiban élő történelmi magyar egyházak vezetőinek *közös védnökségét* és a külföldön élő magyar hívek sorsa iránti *közös felelősség vállalását*. Felkérjük őket, hogy jogilag ismerjék el, és minden egyháztalálattal ismertessék el sajátosan ökumenikus jellegű egyházi közösségeinket, e közösségek mindenkor lelkészei által végzett egyházi szolgálatok, úgymint keresztelek, konfirmációk és esketések érvényességét. Ezzel összefüggésben kérjük: létesítsenek egy, a Kárpát-medencén kívülre került magyar híveket és az őket érintő egyházi eseményeket regisztráló közös anyakönyvet, vagy intézkedjenek úgy, hogy tagjainkat és az őket érintő egyházi szolgálatokat - *a hívek felekezeti hovatartozása szerint* - a történelmi magyar egyházak egy-egy reprezentatív területi egységénél anyakönyvezzék: például a reformátusokat Debrecenben, az evangélikusokat Budapesten, az unitáriusokat Kolozsváron, a katolikus híveket például Pannónhalmán vagy Esztergomban a megfelelő egyházi hivatalban. Kérjük, tegyék gyakorlattá azt, hogy a hatáskörükbe tartozó lelkészi hivatalok és plébániák területéről esetleg külföldre távozókat irányítsák az új lakhelyükhöz legközelebb eső magyar egyházi közösséghez, ezen közösségek vezetőit pedig értesítsék a szolgálati területükre újonnan érkezettekről, hogy azokat felkereshessék és bekapcsol-

hassák az illető külhoni magyar gyülekezet közösségébe. Kérjük az otthoni egyházvezetőket, hogy szükség esetén - a külhoni egyházi közösségek kérésére - küldjenek lelkesi munkaerőt a szolgálat zavartalan biztosítására. Ha erre igény mutatkozna, a Kárpát-medencében élő magyar egyházi közösségek tagjaira, tehát *a szülőföldön élőkre érvényes feltételek mellett* biztosítsák ifjaink számára a teológiai oktatást, felnőtteink számára gyülekezeti otthonok és üdülők használatát, hazatérni vágyó öregeinknek erre a célra létesült otthonokban való elhelyezését. Az otthoni egyházak vezetőit kérjük, hogy viszonyuljanak megértéssel sajátos helyzetünkhöz, s *legalább* a történelmi magyar protestáns egyházak közötti különbözőségeken felülemelkedve fogadják el, hogy a külhoni szolgálattevők a nagygeresdi és leueneri egyezményekből kiindulva a teljes szószéki és úrvacsorai közösséget ne csak a reformátusokra és evangélikusokra nézve tartsák érvényesnek, hanem azt kiterjeszthessék az unitáriusokra is. A magyar katolikus egyházvezetőktől kérjük, hogy ott, ahol katolikus-protestáns vonatkozásban már kialakult egyfajta ökumenikus gyakorlat, *legalább hallgatólagosan* támogassák azt, és ne tiltsák lelkeszeiket vagy híveiket az ezeken való részvételtől. Végezetül arra kérünk minden otthoni egyházvezetőt, hogy meglátásaikkal és tanácsaikkal segítsék a külhoni magyar egyházi közösségek vezetőit olyan istentiszteleti és liturgikai formát, olyan belső jogszabályt kialakítaniuk, amely megfelelne sajátosságaiknak, ugyanakkor nem kerülne összeütközésbe az otthoni egyházak jogrendjével.

Mit kérünk a magyar kormánytól?

Alapvetően azt kérjük, hogy a külföldön élő magyarokat - állampolgárságuktól függetlenül - tekintsék az egy és oszthatatlan magyar nemzet részének, s részesítsék őket elsősorban erkölcsi támogatásban. Ne engedjék, hogy a nemzeti együvértartozás eszméje és gyakorlata bármiféle külpolitikai vagy diplomáciai érdek miatt csorbát szenvedjen. Külhoni, s ezen belül északi egyházi közösségeink

tevékenységét aszerint, s olyan mértékben ítélik támogandónak, hogy azok miként szolgálják az itt élő nemzet résznek a nemzet számára való megtartását. Elevenítsék fel a század első felében már megfogalmazódott, a külhoni magyarság megtartását célzó elképzeléseket, cselekvési stratégiát és támogatási rendszert, s a mai körülményekhez igazítva biztosítsák azoknak folytonosságát. Együttműködésben a történelmi magyar egyházakkal és a Magyarok Világszövetségével, másfelől a külföldi magyarság szervezeteivel és egyházi közösségeivel, dolgozzanak ki egy olyan megállapodást, amelynek célja a külhoni magyarság nemzetközi *érdekvédelme és érdekképviselete* volna, s az, hogy a nemzet határokon kívülre rekedt és a nagyvilágba szétszóródott tagjait egy hosszabb távú, nemzeti érdekeket célzó együttműködésre készítse és ennek szolgálatába állítsa.

A 2000. év megünneplése

Ha honfoglalásunk tényére annakidején Európa vegyes érzésekkel s főként félelemmel reagált, annak 1100-ik évfordulójára inkább már csak közönnnyel tekintett. 2000 karácsonyán az egész keresztény világ a Megváltó születésének kétezredik évfordulóját ünnepli, s ehhez az ünnepeléshez mi magyarok még egy évfordulóval járunk: Hadd legyen Szent István első keresztény magyar királyunk megkoronázásának s egyben államalapításunknak ezredik évfordulója, egy európai keresztény állam születésének - Svédországban is emlékeztetéssé tett - közös európai ünnepe! Ezt célozza protestáns egyházi közösségünk azon szándéka, hogy 2000 karácsonyán a stockholmi Vanadis-park magaslatán álló Stefans-kyrkanban (az István-templomban) ünnepi ökumenikus hálaadó istentiszteletet tartunk, melyre katolikus részről az államiságunkkal egyidős pannonhalmi bencés apátság egyik szerzetes-lelkészét hívjuk, díszvendégül pedig - ünnepelt királyunk rangjához méltó - svéd és más országokbeli személyiségeket. Ennek megvalósításához kérjük a magyar diplomácia teljes erkölcsi támogatását.

Vajta Vilmos

1918 - 1998

Előző lapszámunkban még köszöntöttük a 80 éves Vajta Vilmos evangélikus lelkeszt, neves teológust. Október 30-án búcsúztunk tőle. A Remmene-i templomban tartott gyászistentiszteleten Helge Brattgård püspök, Göran Lewin és Terray László lelkeszek végezték a szertartást. Pósfay György a Magyarországi Evangélikus Egyház, ifj. Joób Olivér a KÉMELM, Molnár-Veress Pál a svédországi magyar gyülekezetek nevében búcsúzott tőle. Emlékét tisztelettel és szeretettel őrizzük.

Boros Emese

1933 - 1998

Október 21-én, a stockholmi Norra kyrkogården kápolnájában tartott gyászistentisztelet keretében búcsúztunk Boros Emesétől, gyülekezetünk hűséges tagjától, a Kilátó Kör alapítójától és szervezőjétől. Budapesten született, s csecsemőkorától édesanyja nélkül, félárván nevelkedett. Iskoláit elvégezve laboránsként dolgozott, majd 1956-ban férjével, Boros Gyulával együtt Svédországba tele-

pedett. Férjének 4 évvel ezelőtti halála után minden idejét a gyülekezet-szervezésre fordította. 1996-ban még részt vett a Magyar Reformátusok Erdélyben szervezett III. Világtalálkozásán. További terveit keresztülhúzta hirtelen jött betegsége és halála. Rajongott családjáért, gyermekeiért és unokáiért, s mélységesen szerette még nagyobb családját, melyből vétetett: népét és nemzetét. Emlékét a távoztával árván maradt Kilátó Kör újbóli életre keltésével méltó módon őrizzük meg. Nyugodjon békében!

Hétszázötven éve, 1248-ban kezdődött a kölni Szent Péter székesegyház, egyszerűbb és ismertebb nevén a kölni dóm építése. A helyi szájhagyomány szerint a virágzó iparos- és kereskedőváros lakói azzal kényszerítették ki a régóta tervezett építkezés megindulását, hogy felgyújtották korábbi, szűknek és szegényesnek érzett templomukat. Ebből azonban nem sok közvetlen hasznuk volt, mert a valóban tágas és impozáns új székesegyház csak 1880-ban készült el teljesen, és akkor is csak úgy, hogy Köln polgárai egyesületet alapítottak az akkor már hat évszázada folyó munkálat bevégeztetésére. A második világháborúban több tucat bombától súlyosan megsérült, ám a következő évtizedekben tökéletesen helyreállított dóm az európai keresztény építészet, közelebbről a gótika egyik legnagyobb szabású alkotása, az emberi lélek örök magasba való törekvésének egyik legszebb emléke.

”Önmagát minősíti az a politikus és az a párt, amelyik ellenségesen viszonyul ahhoz a gondolathoz, hogy etikai alapokat adjunk, mert nyilvánvaló, hogy egy ország megújulása, jövője elképzelhetetlen erkölcsi megújulás nélkül” - jelentette ki Semlyén Zsolt, a magyar Nemzeti Kulturális Örökség minisztériumának egyházi ügyekért felelős államtitkára a *Reformátusok Lapja* főszerkesztőjének, Nagy Lenkének adott interjújában (1998. szeptember 20-i lapszám). Az államtitkár idézett szavai arra vonatkoznak, hogy vannak ellenzékbe szorult politikai erők a mai Magyarországon, amelyek egyik fontos feladatuknak érzik az ellen harcolni, hogy vagy hittant (és ezen belül valláserkölcset), vagy világi erkölcsant, vagy esetleg mindkettőt oktassanak a magyar középiskolákban.

Háromszázötven éve, 1648 októberében kötötték meg a harmincéves háborúnak véget vető ún. *vesztfáliei békét*, amelyet azért neveznek így, mert az előzetes tárgyalásoknak Westfalen akkori német hercegség két városa, Osnabrück és Münster adott helyet. A békének, amelyet korábban a történetírás főleg az európai katolikus-protestáns egyensúly kialakulása, a két nagy hitágazat viszonylag békés együttlétezhetése megpecsételéseként tartott, a mai világban egy másik vonatkozása kerül előtérbe: az, hogy elvileg ez a kiegyezés jelentette Európában a *nemzetek feletti birodalmak* végét s tette a nemzetközi jog legfontosabb alanyaivá a *nemzeti államokat*. Ez az évszázados rendszer van most megváltozóban, jelzik a politológusok, amikor egyrészt újra nemzetek feletti (gazdasági) erők nyernek egyre nagyobb, a nemzeti államokét is túlnövő hatalmat, másfelől a gazdaságilag szükséges decentralizálás és az államhatárokon átnyúló gazdasági régiók kialakulása csökkent a nemzeti állam jelentőségét. Más szóval, legalábbis az emberi társadalom makrostruktúráit tekintve, egy új középkor felé tartunk.

Ötven éve, 1948 augusztusában alakították meg a világ több mint másfélszáz egyházának Amszterdamban összegyűlt képviselői az Egyházak Világtanácsát. Harmati Béla evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak

KERESZTÉNY

Ökumenikus Tanácsának elnöke, az évforduló alkalmából kibocsátott közleményében felidézi, hogyan értékelte az eseményt annak egyik közvetlen részvevője, Ravasz László. Amszterdamból hazaérkezvén, a tudós református püspök így nyilatkozott: ”Nem mondunk nagyot, ha ezt az összejövetelt a reformáció óta legnagyobb eseményül fogadjuk el. (...) Eddig még a zsinatok és hitvallások mindig valaki vagy valami ellen szólaltak meg: mindig különböztettek és kárhoztattak. Most először történt meg, hogy a zsinat a közeledést, a megértést, az egységre jutást szolgálta.”

Nemcsak a Svéd Egyházban tapasztalható belső megosztottságot fokozó, de nemzetközi hullámgyűrűket is vető vitát váltott ki az a kérdés, hogy engedélyezzék-e Elisabeth Ohlson fotóművész *Ecce homo* című, tizenkét képből álló sorozatának kiállítását az uppsalai székesegyházban. Végül is engedélyezték, hiszen Tuulikki Koivunen-Bylund asszony, püspökhelyettes és székesegyházi dékán, valamint Karl Gustav Hammar érsek is mellette volt, nem szólva a svéd liberális sajtóról. A képek aprólékosan megrendezett beállítások, amelyek különféle újszövetségi jelenetek modernizált változatai, s többségükben jól érzékelhetően céloznak a keresztény egyházi művészet egyes közismert alkotásaira. A botránkozás köve viszont az, hogy a képeken Jézust, Máriát és más bibliai személyeket ”alakító” fotomodellek AIDS-beteg homoszexuálisok és leszbikus nők, s az egész sorozatot a júliusban sorra került stockholmi homoszexuális fesztiválon mutatták be először, sőt erre az alkalomra is készült.

A magunk részéről messzemenően tartózkodunk attól, hogy beleszóljunk, kell-e ilyen képeket egy ilyen alkalom után reprízként kiállítani egy svéd evangélikus templomban vagy sem; úgy véljük, hogy ennek az eldöntése az illető egyháznak, az illető gyülekezetnek és mindkettő választott előjáróinak a dolga. Magukról a képekről viszont meg kell állapítanunk, hogy a fotóművészet belső törvényeinek és lényegének ellentmondó műtermi csinálmányok, tisztán művészi szempontból nézve giccsek. Tartalmi ”üzenetük” pedig nem az, amit - higgyük el jóhiszeműen a kiállítás mellett érvelőknek - Elisabeth Ohlson üzeni *akar*, hogy tudniillik a társadalom deviáns egyedeiben is meg kell látnunk, fel kell fedoznunk az istenember Jézust, hanem az, amit üzennie *sikerül*: hogy Jézusban is fel kell fedoznunk a deviáns egyedet, az AIDS-beteg homoszexuálist. Hogy tehát ha mi és ők, a társadalom és a társadalom deviánsai, nem tudunk lélekben Jézushoz emelkedni, akkor rántsuk le őt magunkhoz. Ne mi együtt igyekezzünk olyanok lenni, mint ő, hanem róla próbáljuk

MŰVELŐDÉS

"kimutatni", hogy olyan volt, mint mi. Nos hát: ez az, amiben se értelmes emberként nem tudjuk, se hívő emberként nem akarjuk követni a művésznőt.

Mezőhegyes katolikus templomát 1846-ban szentelte fel Goneczky János, az 1848-49-es szabadságharc mártíra, akit Haynau - bár személyes ismerőse volt - a szabadságharc bukását követő bosszúhadjárat során agyonlővetett. Ma békésebb nevezetessége van a Szent Györgyről elnevezett templomnak: az, hogy plébánosa, Bajnai István, sorozatosan rendezi meg benne jeles magyar képzőművészek tárlatait; Kass János, Udvardy Erzsébet, a nemrég elhunyt Szántó Piroska csak néhány ismertebb alkotó azok közül, akiknek a munkáit bemutatta. Lőcsei Gabriella budapesti újságíró, kulturális rovatvezető, így ír róla: "Miként itáliai kollégái, kik nagy mesterek freskóinak, oltárképeinek, szobrainak környezetében szolgálgák az Urat, pontosan tudja, hogy az emberek Isten ígéjének hallgatása közben szívesen gyönyörködnek a képzőművészek által megörökített világ szépségeiben; hogy a művészet közelebb viszi a tévelygőket, a bizonytalanokat a hithez."

Tartalmas interjút közölt a *Magyar Nemzet* ez év július 23.-i számának *Könyvesház* rovata Torgny Lindgren svéd prózáíróval, részben abból az alkalomból, hogy hatvan évet töltött (1938-ban született), részben abból, hogy eddig négy könyve jelent meg magyarul: a *Mint kígyó útja kösziklán* című kisregénye, a *Batsheba* és a *Dongóméz* című regénye, valamint válogatott elbeszéléseinek gyűjteménye: *Az ötujjú krumpli*. Az interjút készítő Jávorszky Béla, Lindgren életművének kiváló ismerője és részben fordítója, neki is felteszi ugyanazt a kérdést, mint tavaly egy hasonló interjúban Göran Tunströmnek: - Vallásos író-e ön? Torgny Lingren válasza így szól: "Kétségtelen, hogy a hitbeli kérdések mindig érdekelték. Az egyetemen hallgattam teológiát, és tagja vagyok a katolikus egyháznak. Hívőnek tartom magam, de azt hiszem, az ember általában hívő lény. Ezért természetesnek gondolom, hogy írásaimban mitikus nyelvi mintákhoz folyamodom, olyanokhoz, amelyek jelen vannak minden nagy vallásos irodalomban, számunkra legfelismerhetőbben persze a Bibliában, merthogy az része általános műveltségünknek."

Egy másik, még szintén nyári keletű és szintén magyar-északi vonatkozású kulturális hír, hogy a magyar írószövetség Budapesten megjelenő, *Magyar Napló* című havi folyóiratának júliusi számában a mai norvég költészet és próza néhány reprezentatív alkotóját bemutató válogatás

jelent meg. Paal-Helge Haugen és Jan Erik Vold verseit Sulyok Vince szedte csokorba és fordította; a novellákat - Hans Herbjørnsrud, Merethe Lindstrøm, Jon Fosse és Ingvar Ambjørnsen alkotásait - Kovács Ferenc válogatta, s egy részüket ő maga, más részüket Jávorszky Béla ültette át magyarra.

Többszöri eredeti nyelvű kiadás és több idegen nyelvű fordítás után az idén magyarul is megjelent a Kálvin Kiadó gondozásában Thorleif Boman norvég teológus könyve: *A héber és a görög gondolkodás egybevetése*. Mint köztudott, a héber és a görög a Biblia Ó- és Újszövetségének a nyelve, a nyelv pedig, mint szintén köztudott, hű tükre az azt beszélő emberi közösség - nép, nemzet - gondolkodásának; Thorleif Boman igen alapos, elemző műve tehát hasznos útmutatóul szolgál mindazoknak, akik filológiai vagy teológiai igénnyel mélyednek el a Biblia tanulmányozásában.

"Jáfet trónfosztása" vagy "Jáfet kiűzetése az örökségből": ez lehetne a címe egy olyan tanulmánynak, amely az amerikai Martin Bernal új antikvitás-elméletét veszi közelebből - s egy kicsit ironikusan is - szemügyre. Noé három fia, Sém, Hám és Jáfet közül ugyanis a klasszikus, késő ó- és középkori egyházi történelemszemlélet a legutóbbit tekintette az európai, a nyugati, a fehér népek ősatyjának, míg Sémét a *semiták*, Hámot a fekete *hamiták* ősatyjának tartotta. Mózes I. könyve 9. részének ide vonatkozó elbeszélésében szerintünk a legszebb - hogy ne mondjuk: a legkeresztényibb - gondolat az, hogy a három Noé-fiútól származó összes népek *testvérek*. Martin Bernal azonban *Black Athena* (Fekete Athéné) című négykötetes művében, amelynek első két kötete *Svart Athena* címmel az idén svédül is megjelent Annika Persson fordításában a Symposion kiadónál, némiképp "kitagadja" Jáfetet ebből az örökségből, azt állítván, hogy az európai, a nyugati, a fehér népek kultúrájának csíráját jelentő ókori görög kultúrát is tulajdonképpen semiták és hamiták, jelesül főníciaiak és fekete afrikaiak, mindenekelőtt egyiptomiak teremtették. A kitagadás egyébként már Mózesnél kezdődik, csak Mózes I. könyvének írója Hámot tagadja ki a testvériségből: Hám az, aki meglátja részeg atyja meztelenségét, és Sém meg Jáfet azok, akik kíméletesen betakarják atyjukat, aki erre megátkozza Hámot, hogy ivadékaik örökre szolgái legyenek Sém és Jáfet ivadékainak, akiket viszont megáld. Bernal óriási apparátussal bizonygatja az ógörög hitvilág, anyagi civilizáció, művészet stb. közvetlen afroázsiai eredetét (sőt azt is, hogy ennek tisztán európai voltát főleg német régészek, történészek, filozófusok és költők találták ki s hirdették, kifejezetten politikai célzattal, az 1700-as évektől kezdve), s közben természetesen lényeges részletekkel árnyalja azt az antikvitás-képet, amelyet valóban a tizenharmadik-tizenkilencedik századtól örököltünk. Egészében azonban elmélete legalább annyira politikai indíttatású, - a mai Amerika belső etnikai viszonyaival és feszültségeivel összefüggő -, mint amilyen mértékben ő kárhoztatja ilyesmiért a múlt idők "jáfetistáit".

Egy másik amerikai szerző, Norman Mailer - az Egyesült Államok valószínűleg legnagyobb élő írója - szintén meglepetést és feltűnést keltő művel lépett 1997-ben újra a nyilvánosság elé: a *The Gospel According to the Son* (szó szerint: A Fiúnak tulajdonított evangélium) című Jézus-regénnyel, amely megjelenése után alig egy évvel magyarul is olvasható Szűr-Szabó Katalin fordításában. Az Európa Kiadónál megjelent könyvnek az eredetinel szerencsésebb, tömörebb címe: *A Fiú evangéliuma*. Várható, hogy a regény ugyanolyan vitát vált majd ki a kereszténység igazságait a Szentírás betűjében megtalálni vélő fundamentalisták és az ugyanezeket szabad lélekkel folytonosan keresők között, mint a bibliai történetek más irodalmi vagy filmes átfogalmazásai (legutóbb például Martin Scorsese filmje, a *Jézus utolsó megkísértése*), mert ez is eltér a Szentírás betűjétől - már abban is, hogy itt maga Jézus mondja el vagy inkább gondolja újra a saját történetét, s lépten-nyomon rámutat arra, hogy mindabból, amit ő akart, pontosabban amit az Atya akart általa, a Fiú által, mit nem értett meg vagy mit értett félre a négy evangélista. Mindez természetesen nem azt jelenti,

hogy Norman Mailer "jobban tudja" Jézus históriáját, mint Máté vagy Márk, Lukács vagy János; mindez csak azt jelenti, hogy egy zaklatott életű, sokféle ideológiához kapkodott amerikai író hetvenöt esztendősen meg akarja keresni, fel akarja fedezni, meg akarja érteni Jézust, úgy, ahogy ő ezt igaznak és hitelesnek érzi. Szentségtörés! - fogják harsogni a dogmákhoz igazodó, a gondolkodás gyötrelmét nem vállaló, örömet nem ismerő kegyesek. Mélyen őszinte és mélyen emberi, ugyanakkor amennyire csak embertől telhet, isteni tépelődés, amelynek keresztjárásán érdemes elkísérni Norman Mailer Jézusát - fogják mondani azok, akiknek van fülük a hallásra.

Magyar keresztény Internet-konferenciát tartottak szeptemberben Budapesten, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen. A tanácskozás összehívását az indokolta, hogy - mint szervezői írták erről szóló közleményükben - "a történelmi egyházak körében számos kisebb és nagyobb internetes próbálkozás indult útjára az elmúlt két évben. Tapasztalatok szerint sok lelkes egyháztag szánja rá szabad idejét, hogy egyházközségének vagy valamelyik központi

Ecce homoszexuális

Az utóbbi időben nagy port vert fel Svédország-szerte egy homoszexuális fotós nő Jézus életéből vett részleteket ábrázoló, "alkotásainak" kiállítása, és különösen az, hogy erre éppen az uppsalai evangélikus (lutheránus) székesegyházban került sor. Úgy tűnik, hogy az emberek nagyobbik részének (egy közvéleménykutatás szerint 70 százalékanak) nemtetszése, sőt felháborodása következtében a másutt is tervezett (például jönköpingi és malmői) hasonló rendezvény elmarad, bár egy göteborgi papnő újságban úgy nyilatkozott, hogy kíváncsún tartaná, ha a képeket e város székesegyházában is meg lehetne tekinteni.

A kiállítás *Ecce homo* címe a képek tartalmának mélyen emberi voltát hivatott sugallni, amelyeken leszbikusak, buzik, bőrbe öltözött (inkább: vetkezett) szadomazochisták láthatók. Van, ahol Jézust és a vele levőt is meztelen, merevedésnek indult hímtagú férfiak jelenítik meg. Az első képen egy modern angyal jelenik meg két nőnek (akik közül legalább az egyik szükségszerűen Mária), kezében kémcsővel, mely nyilván a mesterséges

megtermékenyítéshez szükséges ondót tartalmazza. Ez az *angyali üdvözlés*. Másutt a szalmán fekvő gyermek Jézust négyen veszik körül: két férfi és két nő, ami az előbbivel összevetve talán azt hivatott sugallni, hogy a világra jötte eme négy, egymással heteroszexuális kapcsolatban nem levő ember tudomány segítségét is igénybe vevő közös erőfeszítésének az eredménye.

Jézus a képeken ennek az aberrált társaságnak a része, bár sok jegyet megőrzött hagyományos külsejéből. Az utolsó vacsorát ábrázoló képen például csak a lábán levő magas sarkú női cipő utal szimbólumszerűen arra, hogy az ostyaszzerű fehér valamit magasba emelő ember maga is perverz, nemcsak a környezete.

A kiállítást a neves egyetemi központ, Uppsala székesegyházának a dékánja támogatta, de jóváhagyta az uppsalai érsek is, aki az (evangélikus) államegyház feje. Minden kiállított képhez a Szentírás egy-egy részlete lett csatolva.

A kibontakozó vitában a rendezvény és a képek minden támogatója és híve összehangoltan igyekszik elterelni a figyelmet arról, hogy itt valójában Jézus és a Szentírás perverz lealacsonyítása, nevetségessé tétele, a bibliai idézeteknek tartalmukkal és szel-

lemükkel össze nem egyeztethető, de vallásosként prezentált alkalmazása, ezáltal a kereszténység meggyalázása történik. Közülük mindenki a homoszexuálisok emberi voltára összpontosít. Szerintük ezek a képek velük szemben megértést, együttérzést, sőt rokonszevet kellene valamennyi nézőben kiváltsanak, és annak elismerését, hogy a hajlamaikat kiélő szexuális aberránsok semmiben sem különböznek a társadalom bármely más, normális nemiségű tagjaitól. Aki pedig viszolyog a képektől, vagy éppenséggel elítéli őket, az a homoszexuálisok előítéletekben gazdag ellensége, emberi jogaik demokráciát ellenző, majdhogynem embertelen megkérdőjelezője.

Nem egészen világos, milyen célt szolgál ez a figyelemnek a lényegről való elterelésére irányuló törekvés. Az sem, hogy miért van ez a hisztéria a homoszexuálisok körül, hiszen Svédországban senki nem akadályozza őket ösztöneikre szabott életvitelükben, hivatalosan össze is házasodhatnak (akárcsak Dániában és Hollandiában), egyes lutheránus papok a templomban Isten nevében megáldják terméketlen kapcsolatukat, és valószínűleg rövidesen az örökbefogadás jogát is megkapják, tekintet nélkül arra, hogy milyen lelki hatással lehet a gyermekre egy ilyen természetű - számára szük-

egyházi intézménynek, egyesületnek, szervezetnek ún. honlapot készítsen. (...) Mindezek ellenére az egyházi Internet-alkalmazás területén működők egymástól meglehetősen elszigeteltségben dolgoznak. Néhány személyes ismeretségen túl nincsen olyan fórum, amely tapasztalatcserére, problémáink megvitatására és a közös munka koordinálására teret biztosítana. Ebből adódóan kerül megszervezésre egy ökumenikus találkozó, amelyen a magyar nyelvű keresztény Internet-munka elkötelezettjei széles körben megismerkedhetnek egymással." - A konferencián nem vettünk részt, a szóban forgó munkába azonban ez év őszétől kezdve bekapcsolódunk, és pedig maga az Internet révén. Az északi országok magyar gyülekezeteinek ÉSZAK HONÁBÓL című honlapja hamarosan megjelenik az Interneten.

Az első teljes magyar bibliafordítás, Károli Gáspár 1590-ben kinyomtatott műve, a könyvtárosok és bibliográfusok körében - de a művelt magyar közönség körében is - *Vizsolyi Biblia* néven ismert. Megjelenése négyszázadik évfordulóján, 1990-ben, hagyományteremtő

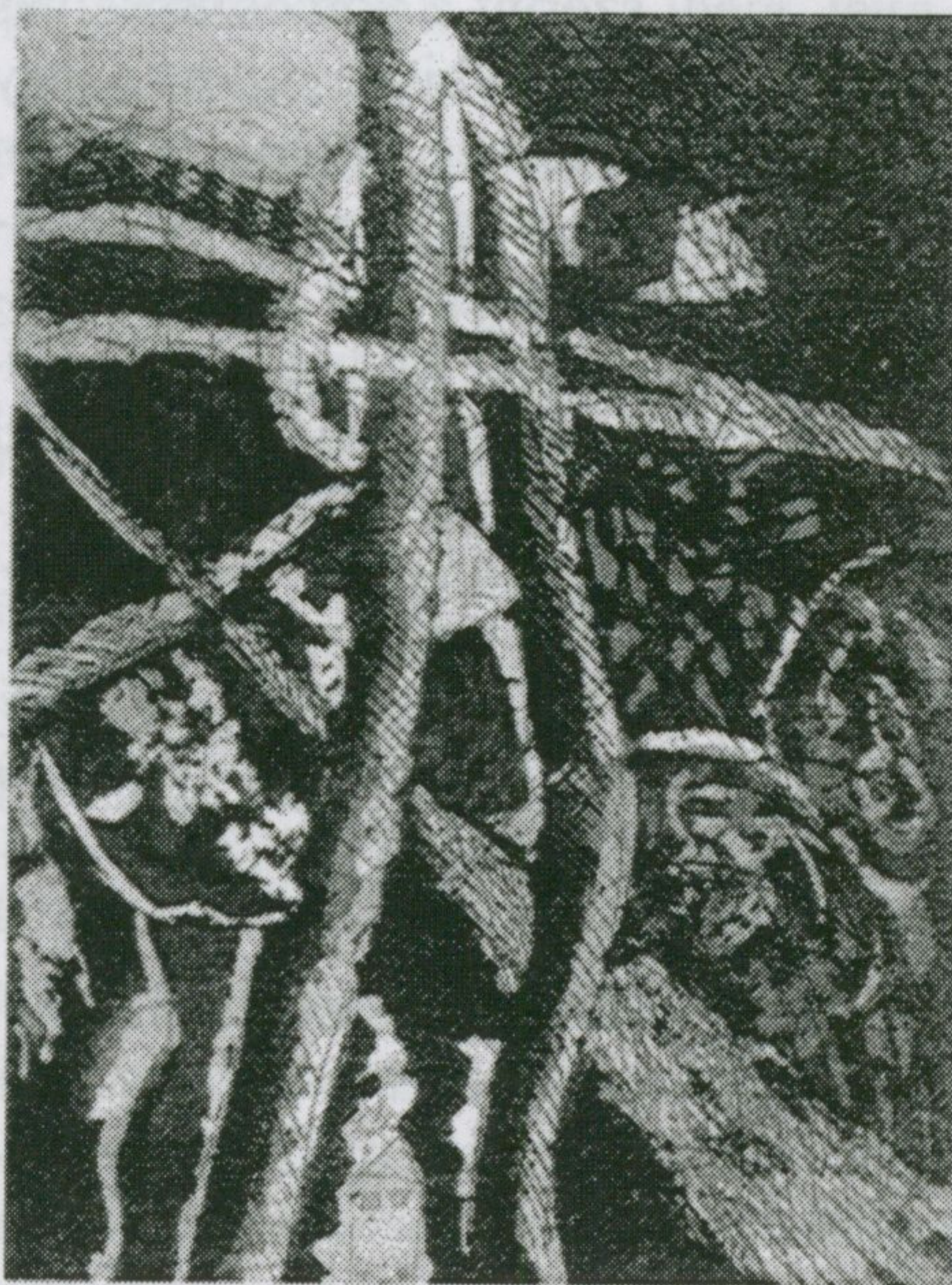
ünnepi istentisztelet keretében emlékeztek meg a nemzeti művelődésünkben páratlan jelentőségű eseményről a Hernád-menti Vizsolyban, s ugyanakkor és ugyanott mutatták be a *Vizsolyi Biblia* új, hasonmás kiadását. Az azóta évi rendszerességgel megtartott "bibliaünnep" az idén újra értékes reprint kiadás bemutatására adott alkalmat: ezúttal az ún. *Hanaui Biblia*, a Károli-féle fordítás Szenci Molnár Albert által átnézett és javított, 1608-ban kinyomtatott változatának hasonmása jutott az érdeklődők kezébe.

Mint legutóbbi számunkban jeleztük, az idén nyáron elhunyt László Gyula régészprofesszort az unitárius egyház szertartása szerint temették Budapesten. Az *Unitárius Élet* legutóbb megjelent július-augusztusi száma közli az ebből az alkalomból elhangzott egyházi beszédek: Bencze Márton magyarországi unitárius püspök igehirdetéssel egybekötött búcsúztatóját és Murvay Sámuel főgondnok megemlékezését. Az utóbbiból idézzük a következő összefüggő részletet, László Gyula szakmai munkájának és unitárius egyháztag voltának tömör értékelését: "Választott kutatási területét, a régészetet magas szinten

szükségszerűen társadalmi modellként szolgáló - együttélés.

Amikor a kiállítást követően a pápa közölte, hogy a hozzá éppen látogatóba készülő uppsalai érsekkel nem kíván találkozni, az érsek, aki régi tevékeny szociáldemokrata, a pápa elzárkózását távolról sem erkölcsi állásfoglalásként értelmezte, hanem - gyakorlati politikai érzékkel - svéd ügyekbe való beavatkozásnak minősítette. A két állami tévécsatorna egyike az őt ért támadások miatt együttrő interjút közölt vele. Itt az érsek a kiállításról úgy nyilatkozott, mint alkalomról arra, hogy közösen elgondolkozzunk az élet és a világ dolgai fölött. Mert ha úgy gondoljuk, hogy ismerjük az igazságot - mondta - akkor ez azt jelenti, hogy merevekké váltunk, betokosodtunk, de ha minden irányba nyitottan beszélünk róla, akkor van rá lehetőség, hogy előre haladjunk. Ez a megfogalmazás lényegében azt jelenti ki, hogy következetesen érvényes igazságok nincsenek, ezért Jézus és a Biblia igazságait is folyamatosan át kell értékelni a kor követelményeinek megfelelően. Ez beleillik azon, több egyház berkeiben is mind népszerűbb liberális nézetek sorába, melyek szerint Isten az emberekkel szembeni elvárásait az emberek igényei után igazítja.

Az állami televízió másik csatornája telt termű vitaműsort rendezett a kiállítás kapcsán, ahova különböző más vallások képviselőit is meghívták. A műsorvezető vigyázott arra, hogy minden nézet egyenlő súllyal jelentkezzen, és az összkicsengés ne legyen más, mint a homoszexuálisokkal való együttérzés szükségessége. Maga az érintett csoport is képviselte magát, fő szószólója az államvallás azon papjainak egyike volt, akik nyíltan vállalják homoszexuális mivoltukat.

Kasza Ildikó grafikája

Egy fiatal hölgy a műsorban felvette: a tolvaj tette másoknak árt, a gyilkos másoknak árt, de kinek ártanak a homoszexuálisok? (Taps a teremben.) A kérdésben rejlő felfogás tipikus jelensége a Nyugatról terjedő szélsőséges liberalizmusnak: kizárólag az a cselekedet, magatartás ítélt el, ami másoknak (inkább csak fizikailag és anyagilag, mert a lelki sérelmek nehezen kimutathatók) árt. Ez az erkölcsi vonatkozások jogi kérdéssé való átalakításának, jogi kérdésre való leszűkítésének tipikus tünete. Tulajdonképpen csak látszólag erkölcsi, valójában politikai állásfoglalás, mert az emberi magatartást társadalmi haszna vagy kára alapján ítéli meg. Aki a lélek kérdését itt egyáltalán fölveti, az a társadalom politikai szféráján kívül (is) akar (mer!) gondolkodni, ezért sokan igyekeznek azonnal konzervatívnak, antidemokratikusnak, társadalomellenesnek, sőt emberellenesnek kikiáltani. Ez tulajdonképpen az erkölcsstelenség terrorja a társadalom fölött.

Tudom, hogy sokak számára érthetetlen, vagy nem elfogadható, mégis tény: nem azért vagyunk a földön, hogy fenéig ürítsük az élvezetek poharát, hanem azért, hogy megtaláljuk azt az utat, ami Istenhez vezet. Ez felel meg igazi emberi valóknak, és ez

művelve, magáról azt mondta, hogy *a múlt szegényeinek régésze* kíván lenni, aki a magyar nép őstörténetének mindennapját, az egykori életet kutatja. Számára *a lelet az élet vetülete, amelyből ki lehet bontani egykori mestere és gazdája mindennapját*, és Ő ezt a mindennapok emberét kereste múltunkban is. Szerette unitárius egyházát. Többször ki is fejezte afölötti örömét, hogy egyháza a valóságos ökuméné szellemében működik, magyarságától elválaszthatatlan, és elvet mindenféle felekezet közötti megkülönböztetést.”

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület hivatalos lapja, a *Partiumi Közlöny*, szinte kizárólag csak az egyházkerület, a nagyváradi református püspökség, a partiumi református gyülekezetek és általában az erdélyi reformátusság életével kapcsolatos dokumentumokat közöl, példás tárgyilagossággal tárva a nyilvánosság elé nem csupán Tökés László püsköknek és tisztségviselő társainak, hanem esetenkénti vitapartnereiknek állásfoglalásait is. Ezért - azaz éppen amiatt, hogy nem *olvasmányt* kíván nyújtani - a lap az egész erdélyi magyar sajtó egyik legéletosebb, legizgalmasabb olvasmánya. És ugyanazért van rangja és jelentősége annak, ha időnként egy-egy léleképítő *olvasmánynak* szánt vallásos vagy kulturális tárgyú szöveget közöl. Örömmel adjuk hírül

tehát, hogy a lap ez év szeptember 20.-i száma teljes terjedelmében reprodukálja az *Új Kéve* idei április-májusi számában megjelent, *Jól értjük-e a Himnusz első sorait?* című tanulmányt, A. Molnár Ferenc írását, természetesen lapunkra való hivatkozással. A nagyváradi lap ugyanakkor feljegyzésszerűen megemlékezik a Himnusz megírásának 175. évfordulója alkalmából tartott református ünnepekről: a január 22.-i szatmárcsekei istentiszteletről, amelyen Bölcskei Gusztáv debreceni püspök, zsinati elnök hirdetett ígét; a pápai Református Kollégiumban tartott szimpóziumról, amelyen Kulin Ferenc irodalomtörténész, egyetemi tanár méltatta Kölcsy munkásságát; valamint az augusztus 7.-i hagyományos szödemeteri ünnepségről, amelynek egyik egyházi szónoka Tökés László volt.

A marosvásárhelyi Látó idei 8-9. összevont számában Bölöni Domokos lelkesen recenzálja Mervel Ferenc stockholmi testvérünknek, lapunk munkatársának *Kék fjord, ezüst sirály* címmel a szintén marosvásárhelyi Mentor Kiadó gondozásában ez év nyarán megjelent skandináv versantológiáját. Szerkesztőségünk egyelőre nem jutott hozzá a könyvhöz, de reméljük, hogy mi is kapunk belőle recenziós példányt (esetleg magától a műfordító-szerzőtől), és akkor majd bővebben ismertetjük.

egyáltalán nem zárja ki a természetes, méltóságunkkal és erkölcsi érzékünkkel összeegyeztethető földi örömök lehetőségét.

A homoszexualitás a nemiség természetellenes megjelenési formája, hiába érvelnek sokan például azzal, hogy a rá való hajlam veleszületett, így embervoltunk természetes tartozéka. A pederasztia (ahogy Svédországban mondják: pedofília) való hajlam is veleszületett, mégis legtöbbször betegesnek mondják, csupán azért, mert a partnert itt kiszolgáltatott kiskorúak jelentik. Kétségtelen, hogy emiatt a pederasztia veszélyesebb, de önmagában véve a két hajlam között a természetesség szempontjából semmi lényeges különbség nincsen. Ezért érthetetlen a homoszexualitás társadalmi megdicsőülésének az a tendenciája, aminek napjainkban tanúi vagyunk, és amelynek során az ilyen kapcsolat lassan egyenértékűvé válik a férfi és a nő szövetségével, ami a család értékének társadalmi méretű mérhetetlen lebecsülését bizonyítja.

A homoszexuális hajlamok kiélése erkölcsileg éppúgy tévút, mint a

pederasztiaé. A bűn tulajdonképpen azt jelenti, hogy tévúton járunk, mert letértünk arról az útról, amely igazi célunk felé vezet. És nem segít az, ha valaki úgy keres önigazolást, hogy Jézust a saját szintjére próbálja aljasítani, bizonyítandó, hogy az igazi út azokon a sötét üregeken át vezet, amelyekben ő tántorog.

Találkoztam már olyan véleménynyel, mely szerint a homoszexualitás természetes voltát bizonyítja az a tény is, hogy a jelenség állatok körében (például teheneknél) sem teljesen ismeretlen. A társadalom erkölcsi felfogása - mint a az előbbieken említettek is bizonyítják - valóban az állati szint felé közeledik. Ennek a tendenciának az élharcosai között egyházi személyek is találhatók. A leggroteszkebb az, hogy ők is hívő kereszténynek nevezik magukat, és mások lelki irányítóiként működnek.

Az ezredforduló remélhetőleg némi változást hoz majd Svédországban. Ettől az időponttól ugyanis az evangélikus vallás megszűnik államvallás lenni, és az egyház így elnyeri talán a

maga ügyei fölötti teljes rendelkezés jogát. Eddig a kormány nevezte ki a püspököket és az érseket, beleszólt az egyház életébe, és több kérdésben nyomást gyakorolt rá. A kormány az utóbbi hetven esztendőben szinte folyamatosan szociáldemokrata volt, márpedig a szociáldemokrácia szellemisége lényegében ateista, és a félremagyarázott demokrácia ürügyével - mint minden liberális is - az erkölcsi relativizmust propagálja. Ha a helyzet valóban megváltozik, akkor - bár az állam által erre a célra szabályszerűen beszédett adóból eredő támogatás megszűnése anyagi bizonytalanságot eredményezhet - talán több szavuk lehet majd azoknak az evangélikus híveknek, papoknak és egyházi vezetőknek, akik az erkölcs és a hit tisztasága mellett törnek lándzsát, és nem hagynák azt alávetni különféle ideológiáknak. Reménykedjünk, hogy nekik sikerül majd eltávolítaniuk azokat, akik a züllöttség támogatásával nemcsak egyházukat, hanem az egész társadalmat a züllés útjaira terelgetik.

Tóth Károly Antal

Északi alkotók

Örömmel tapasztaljuk, hogy a svédországi magyar diaszpóra-társadalomban szinte ugyanúgy megvannak bizonyos funkciók, mint egy-egy jóval nagyobb, viszonylag teljes társadalomban - például mint a romániai magyarság körében. Svédországi magyar közösségünkben gyermekek születnek és szocializálódnak, ifjak válnak a közösség tudatos tagjaivá bérálás, konfirmálás révén, a hivatalos svéd oktatással párhuzamosan szerény mértékben anyanyelvi oktatás folyik, házasságok kötődnek, misékre és istentiszteletekre gyűlünk össze, egyesületek működnek, baráti társaságok ünnepelnek együtt jeles napokat, ismerős családok járnak egymáshoz.

Mindezek, közéjük számítva az elhunytak temetését is - életjelenségek. Egyéni teljesítményekből áll, de hasonlóan közösségi életjelenség a *szellemi javak előállítás*; éppen ezért igyekszünk hírt adni minden ilyen teljesítményről, már amikor mi magunk is hírt kapunk róla. Mert vannak azért funkciók, amelyek egy-egy csonka társadalomra jellemzően nálunk is hiányosan vagy sehogy sem működnek. Például a tájékoztatás mindenféle közös dolgunkról, önmagunkról; az a funkció, amit egy teljes társadalomban együtt lát el a sajtó, a rádió és a televízió.

Itt és most két svédországi magyar honfitársunk egy-egy könyvének erdélyi megjelenéséről adunk hírt.

Csíkzsögödi Szabó Zoltán: Észak versei

A református egyház Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában, Marosvásárhelyen, 1998-ban készült kis verseskötet elfér egy zakó belső zsebében - és ha valaki oda teszi, mondjuk egy utazásra magához véve, akkor tegye bal oldalra, a szíve fölé. Mégpedig nem azért, mert a Linköpingben élő szerző

szívsebész, pontosabban szívsebészeti aneszteziológus szakorvos, hanem azért, mert a kötetbe foglalt versekben a szív mélyéről fakadó tiszta líra szólal meg.

Különös ellentmondás van a kötetet bevezető *Magamról* című írás s maguk a versek között: az előbbi korrekt szakmai önéletrajz, amely tanulmányokról, mesterekről, mintaképnek számító professzorokról, kollégákról, a tapasztalatszerzés és a továbbképzés állomásairól, tudományos publikációkról és nemzetközi konferenciákon való részvételekről számol be; az utóbbiak a svéd tájban tett céltalan barangolások egy-egy futó hangulatát rögzítik. Rövid, rímtelen, mégis dallamos verssorokban, meglepően kevés szóval és meglepően sugallatosan.

Nagy Miklós Kund erdélyi kritikusnak a kötethez írt előszava, az ismert Ady-verset parafrázálva, "lidérces, messzi táj"-nak nevezi a linköpingi orvosköltő verseiből az olvasó képzeletében kibontakozó svéd tájat. Számunkra ez a táj otthonosabb, nem érezzük lidércesnek és nem tudjuk messzinek: benne élünk. De hát nem is a táj az, ami lidérces és messzi ezekben a japán tusrajzokra emlékeztető versekben, hanem az, amit felhőivel, füveivel-fáival, vizeivel és köveivel, fényeivel és árnyaival kifejez; lidérces a magány, és elérhetetlenül messzi az, ami (talán az otthon)

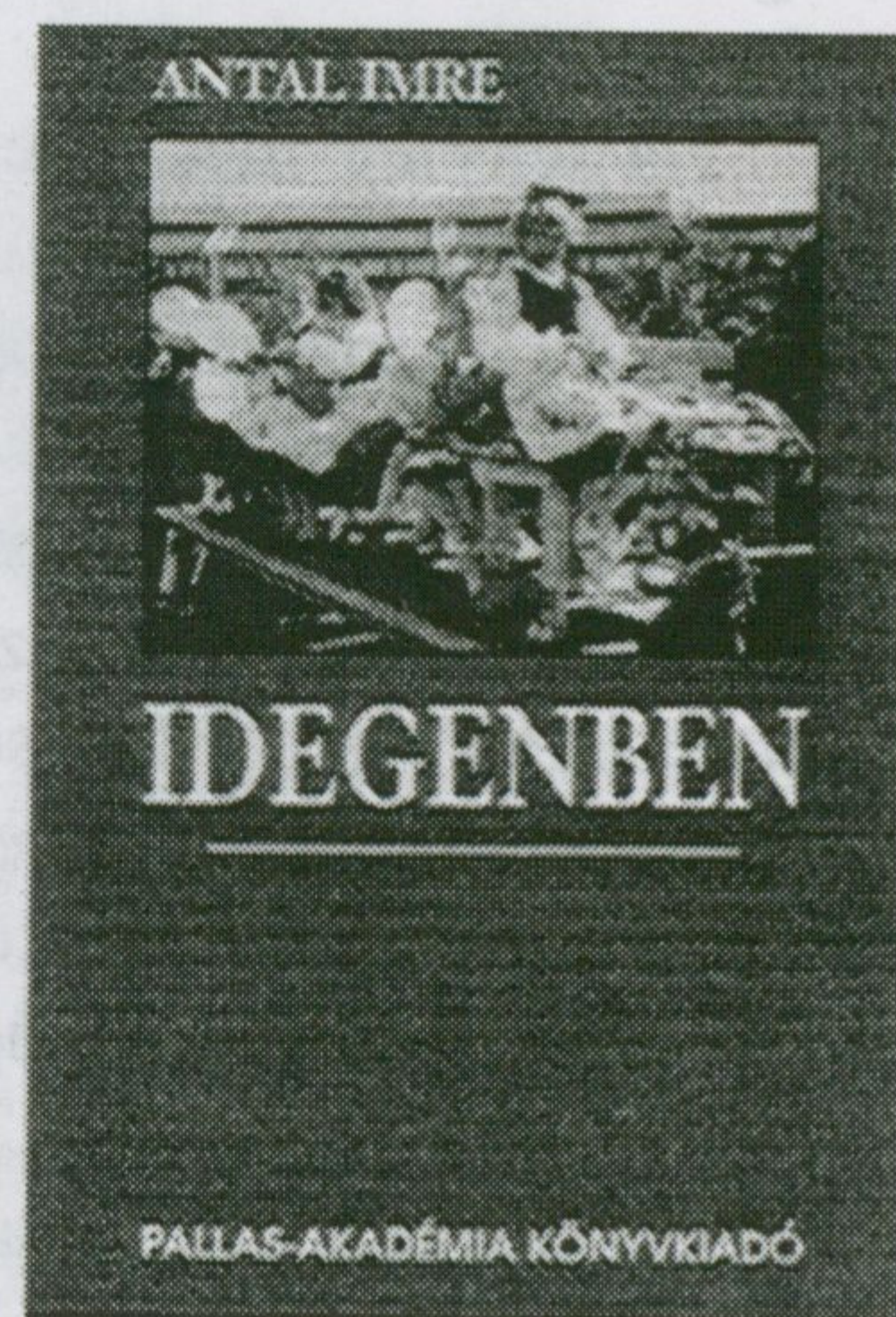
és aki (talán a kedves) után a költő vágyakozik. Hogy újra a szív metaforájával fejezzük ki magunkat: lidérces a versekben csöndesen fel-felsíró, csak néha felsikoltó szív fájdalom, s még lidércesebb az, hogy az orvosköltő, aki orvosként bizonyára sokak szívének fizikai bántalmát gyógyította, költőként csak elpanaszolni tudja a sajátját. És ugyanez messzi is, hiszen bajban, balsorsban, szükségben és vészben mindig oly messzi vagyunk egymástól.

Vagy mégsem mindig?

Vannak versei Csíkzsögödi Szabó Zoltánnak, amelyek annyira személyes gondokba engednek bepillantást, hogy az ember szinte tapintatlanságnak érzi elolvasni őket. De miután mégiscsak elolvasta, egyszerre úgy kezdi érezni: *van egy barátja*, aki megosztotta vele legféltettebb titkait.

Antal Imre: Idegenben

Az előbbi könyv egyetlen ember érzelmi életébe nyújt bepillantást, s a maga iránt keltett közönségi rokonszenv révén tesz szert közösségi jelentőségre. Az utóbbi, Antal Imre hajdani csíkszeredai tanár, jelenleg Ljungbyban élő honfitársunk munkája, eleve közösségi indíttatású: a huszadik századi "új népvándorlás" világában és általános körülményei között vizsgálja a magyar emigráció, közelebbről a svédországi magyar emigráció sajátosságait, vázolja fel ennek politikai-társadalmi paramétereit, tekinti át múltját, jelenét, s próbál képet alkotni jövőjéről.

A csíkszeredai Pallas-Akadémia Könyvkiadó gondozásában megjelent könyv egyszerre két irányból közeledik tulajdonképpen témájához. *Néhány szó Svédország történetéről* című első és *Svédország - a befogadó ország* című második fejezetében azt a közeget mutatja be, amelyben a Kárpát-medence mai országaiból kitántorgott magyarság ide, Svédországba jutott része él. A harmadik, *Új otthont kereső, menekülő magyarok* című fejezetében a szülőföldről való eltávozás okait és módjait elemzi, igen szerteágazó szálak mentén nyomozva mindaz után, ami ezt az "új Mohácsot" előidézte. A további fejezetekben aztán együtt van jelen az adott földrajzi-történelmi-társadalmi közeg s az ebbe menekülése során belecsöppent néhányszor - talán háromszor - tízezernyi magyarság. A könyvnek ezek a fejezetei mindvégig az egész svédországi magyarságról szólnak, a sokféle elemből összetevődő egész közös sorsát vizsgálják, de a konkrét szociográfiai megfigyeléseket, a diaszpóra-élet jelenségeit összegző tapasztalatokat a Ljungbyben és közvetlen környékén élő, túlnyomóan erdélyi, azon belül is leginkább székely családok körében gyűjtötte a történész szerző.

Már maga a könyv címe - *Idegenben* - arra vall, hogy az emigrációs létállapotot a szerző nem tartja természetesnek. A *Vallomások a honvágyról és identitásról*, *Az anyanyelvről*, *Az önszerveződés útján* című fejezetek éles fényben s néhol meglehetősen komor megvilágításban mutatják be, hogy ezt a nem természetes létállapotot a közösség az identitás, a magyarságtudat, az anyanyelv megőrzéséért folytatott nap nap utáni csendes harccal próbálja természetessé tenni, az egyén azonban szinte tehetetlenül siklik a beolvadás lejtőjén. "Ideig-óraig lehet késleltetni az elsvédés folyamatát, de ez csak illúzió, mert a folyamatot megállítani nem lehet" - olvassuk a végkövetkeztetést (138. oldal), s ez majdnem úgy hangzik, mint egy ítélet.

Ha tényleg megfellebbezhetetlen ítéletet látnánk benne, nem csupán drámai figyelmeztetést, akkor kevésbé éreznénk vigasztalónak, hogy a szerző máshol megállapítja: "Az bizonyos, hogy a nemzeti identitás ápolásában, az itteni magyarok önszerveződésében, illetve közösségben való tartásában, az ország egész területén élő magyarok közötti kapcsolatok megteremtésében, az első és legfontosabb helyet a Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége tölti be. Ez az az erő, az a közösség, amelyet testközelben éreznek az itteni, magyarságukat, identitásukat még fel nem adó magyarok" (161-162. oldal). Szívvel örülünk az értékelésnek, s továbbra is azon igyekszünk, hogy megérdemeljük, de nyugatalanít a kérdés: vajon a mi munkánknak is csak ideig-óraig van hatása és értelme? Nem szeretnénk és nem is tudnánk belenyugodni egy effajta kilátástalanságba, s bízunk abban, hogy az óhazával való kapcsolat akadálytalanná válása, az Európai Unión belül a mozgás, a munkavállalás, a letelepülés korlátlanúsága, sőt bizonyos európai identitás kialakulása, amely mint egy jól szabott

ruha simul testünkre, a nemzeti identitásra - mindezek új lehetőségeket teremtenek arra, hogy megmaradjunk.

Antal Imre könyve a legfontosabb minden cikk, dolgozat, elmélkedés, tisztségviselői jelentés stb. között, amely eddig a svédországi magyarság sorsával foglalkozott (ilyen *könyvről* nem tudunk, csupán egyetlen svéd nyelvűről, Anders Svensson *Ungrarna i folkhemmet* című művéről, amely nem a mi szempontunkból nézi a kérdést). Ha vannak is megállapításai, amelyek vitára vagy ellentmondásra késztetnek, hiszen talán épp ez a céljuk, s ha szövegére ráfért volna is az igényesebb szerkesztés, megjelenésében olyan mű születését üdvözölhetjük, amely a továbbiakban megkerülhetetlen lesz önmagunkról való gondolkodásunkban és önmagunkért való cselekvésünkben.

-ÚK-

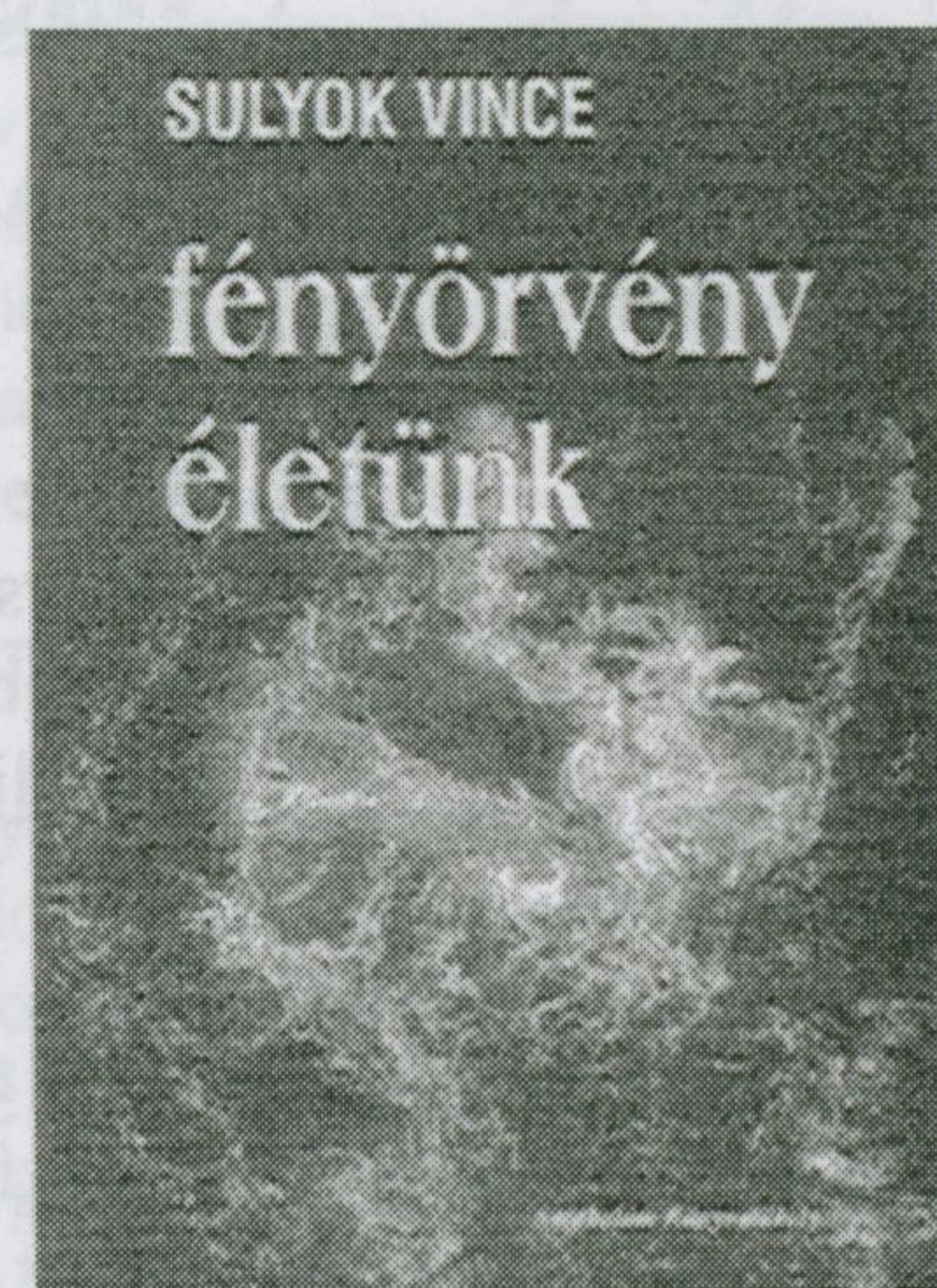
Sulyok Vince:

Fényörvény életünk

- Az Új Kéve számára
írta Pomogáts Béla -

Az Oslóban élő Sulyok Vince sohasem törekedett arra, hogy mindenestül beilleszkedjék a nyugati társadalomba, életformába és kultúrába, inkább misszió-nak tekintette az emigrációt: alkalomnak arra, hogy szót emeljen a magyar nép törekvései mellett és egy távoli országban képviselje a magyar kultúra értékeit. Mint műfordító, történetíró és könyvtáros igen nagy szolgálatokat tett a magyarságnak, nos, hasonló szolgálatokat tett mindazoknak a magyar íróknak, a többi között Illyés Gyulának, Sütő Andrásnak, Kányádi Sándornak, Csoóri Sándornak, Fodor Andrásnak, akik valamilyen irodalmi küldetésben felkeresték Norvégiát. Ahogy Siklós István londoni, Szőnyi Zsuzsa római, Nagy Pál párizsi, vagy Szépfalusi István bécsi lakása, az ő Oslo melletti háza is a külföldre látogató magyarok alkalmi otthona lett. Mint mondják, mindig türelmes és előzékeny házigazdaként fogadta és kalauzolta magyar vendégeit.

Emigrációban született költészete egyszerre ad képet a norvég táj vad szépségéről és elvágódásáról valami olyan vidékre, ahol dél arany napja fürdeti fényben a tájat és a dolgokat. *Téli alkony a tengerparton* című költeménye még norvégiai letelepedése korai szakaszán született, a tenger és az északi táj, ennek a versnek a tanúsága szerint, még vad és idegen vidék. Vad, ismeretlen hangok, sötét színek uralkodnak a jelenetben, a költő borzongva néz körül abban

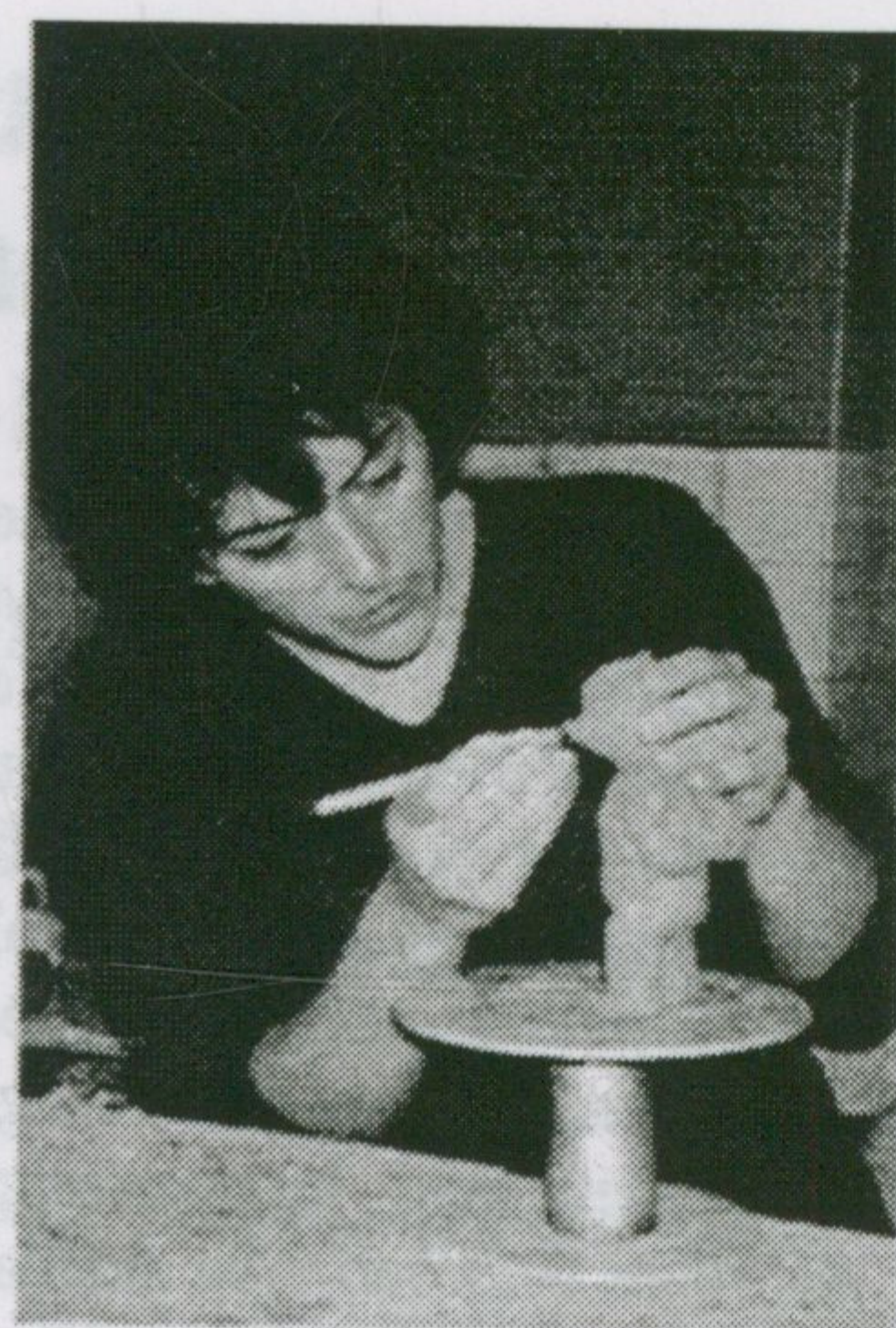

a világban, amely most már az otthona. Ebből a szürke és rideg tájból vágyódik dél magas ege alá, Párizsba, Itáliába, és mindenekelőtt Spanyolországba (Torrevieja), ahová mindig visszatér. *Elveszette a nyárban* című lendületes prózaversében ezt a délszaki tájat örökíti meg, nemcsak a napsugaras tengerpartot, hanem magát a ragyogó világosságot, a nyári fény mitikus erejét. Az északi homályban a fény mindig mitologikus erejének tetszik, a skandináv irodalom is tanúsítja ezt az emésztő nosztalgiát, amelyet a hosszú hónapokig párás sötétben élő ember érez a világosság iránt. Sulyok Vince verseiben is állandó szerepet kapnak a fények és a színek. *Mégegyszer a fények* című költeménye erről az északi nosztalgiáról tesz vallomást: a "fények habzón szétömlő teljessége" iránt.

Valójában két égtáj: észak és dél lakójának tudja magát, ahogy *Harmadik haza?* című versében erről vallomást tesz, Magyarország mellett Norvégiában és Hispániában is egyaránt otthonos. Ugyanakkor igazából mindenütt magányos és idegen. Szülőhazájához sem pusztán a honvágy köti, nemcsak a gyermekkor ménfői kisvilágának tündéri emlékei, hanem a régi nyarak világító emlékezete is. *Mint hihetetlen látomás* című versében az otthoni tájat és szüleinek alakját idézi maga elé, az emlékezetből életre kelő szülőföldet eközben mitologikus világosság önti el.

Az otthoni emlékek elégikus fényben tündökölnék, észak homályában mindinkább ezek az emlékek világítanak. Sulyok Vince, akárcsak az első magyar emigráns író: Mikes Kelemen, megtalálta otthonát a száműzetésben, a hazai tájat, a szülőföldet mégsem tudja elfeledni, odaköti az ifjúság emlékei, odaköti nosztalgiái és álmái. *Elégia* című költeményében szomorú összehasonlítást tesz mindennapi környezete és az ifjúság tündéri világa között. A romantikusan gazdag, mégis hideg északon szelíd fényben kelnek életre a gyermekkor apró emlékei, a szülői ház, a délutáni tanulás, a tudományokkal vívott küzdelem. Lassan persze Sulyok Vince is megbékül azzal a világgal, amely számára adatott, a norvég erdők és tengeröblök varázsát is meg tudja érteni. *Északnorvég kikötőben* című (Fodor Andrásnak ajánlott) verse mutatja, hogy megbékélt környezetével, ha honvágyát nem tudja is felejtetni.

Egyszerre érzi magát idegennek és otthonosnak választott hazájában, ez a kettős érzés alakítja ki költői identitás-tudatát. Két otthona is van: a ködös északi országban és a ritkán meglátogatott szülőhazában, igazi otthonát azonban emlékeiben és álmaiban, és mellettük az anyanyelvben és a magyar irodalomban leli fel. Miként az emigrációs magyar irodalom legjobbjai: Cs. Szabó László, Szabó Zoltán, Határ Győző és mások, maga ebben a kettős szellemi hazában ("haza a magasban" - mondotta volt Illyés!) találja meg igazi otthonát. És midőn költészetében személyes naplót ír a száműzetés tapasztalatairól és keserveiről, valójában ezt a szellemi hazát teremti meg.

Kasza Ildikó első egyéni kiállítása

Az alkotásairól már otthon ismert és Svédországban is többször kiállító Kasza Imre festőművész mellett, a csíkszentkirályi művészcsalád Svédországba elszármazott tagjai közül most Kasza Ildikó jelentkezett utóbbi éveinek alkotásaival. A művésznő munkáit már eddig is láthattuk közös kiállításokon,

amint arról a helyi svéd sajtó több ízben tájékoztattott.

A mostani kiállítás, Kasza Ildikó első, egyéni kiállítása november 1-én nyílt meg a Linköping közelében fekvő Skänninge könyvtárában. Kerámiai, grafikái és festményei sokoldalúan tevékeny, erős művészegyeniségről vallanak. Alkotásaiban hatásosan sikerül összekapcsolnia a hagyományos és modern kifejezési formákat, - az alkalmazott technikából eredően hagyományörzőbb színhasználatú kerámiai patinás hangulatot keltenek. Rézlemez technikájú grafikái egyéni jellegűek, ugyanakkor olajfestményein, kompozícióin nyomon követhető az északi expresszionista művészek hatása is.

Lapunk mostani számában a művésznő alkotásaiból mutatunk be néhányat. Kasza Ildikó skänningei kiállítása november 30-ig tekinthető meg.

Kasza Ildikó grafikája

Benedekné Dr. Szőke Amália

Egy lebontott református templom

Ma már ez is csak emlék, s mielőtt végképp feledésbe menne, nem árt talán, ha itt most felidézzük. A Strada Lutherana nevű szűk kis utcában, szerény külsejű, földszintes vagy egy-két emeletes házak között húzódott meg, ha lehet, még szerényebben, a főváros szívében, a köztársasági (volt királyi) palota mögött. Talán éppen ez okozta vesztét. A palotának ugyanis nem volt kertje, ezért már a király tervbe vette a palota mögötti negyed lebontását, hogy ott királyi parkot létesítsen, de vagy a bátorsága hiányzott hozzá, vagy nem volt már reá ideje, tény, hogy a templom túlvészelte a királyi önkényt. Az 50-es években még aktívan működött, de a 60-as évek nagy városrendezési terve végképp eltüntette. Kártérítésként épült helyette egy másik templom, ugyancsak a Lutherana-utcában, a 13/b szám alatti hosszú udvar legvégében, ami az utcáról nem látható, de még az udvarról is csak akkor, ha már a bejárata előtt áll az ember. Ez a 70-es évek közepén el is készült, de az egyházi élet addig sem szünetelt, hanem a Viilor-úti imaházban és a Giulesti-i temetőkápolnában tartották az istentiszteleteket.

A bukaresti református egyház többszázados múltra tekint vissza. A népek Kárpátokon át történt ki- és bevándorlása mindig is kétirányú volt, ha nem is egyenlő számarányban, s ennek rendszerint történelmi vagy gazdasági okai voltak. 1687 után a töröktől visszafoglalt területek vonzották ki Moldvába és Havasalföldre, főleg a székelyeket. Ugyanakkor a román fejedelemségekből egy még nagyobb számú, jobb megélhetést remélő bevándorló hullám özönlött Erdélybe. A török fogságból szabadult magyarok is Bukarestben telepedtek le, s 1690-ben, Brancoveanu fejedelem idején megvettek egy lakatlan telket, ahova református templomot építettek.

1764-ben a madéfalvi veszedelem (Siculicidium) kergetett nagyobb székely tömegeket száműzetésbe. 1815-ben Sükei Imre református lelkész alapított egyházközséget Bukarestben és még három nagyobb városban. Nagyszabású gyűjtést indított, nemcsak Erdélyben és Magyarországon, hanem több nyugati országban is: magyar tannyelvű iskola felállítását tervezte, ahol a reformátusokon kívül lutheránus és unitárius gyerekek is tanulhatnak.

Az 1848-49-es szabadságharc leverése után megindult a politikai menekültek kivándorlása. Dimény József ekkor a bukaresti református lelkész, 1855-69 között pedig a rendkívül gazdag tevékenységéről híres Koós Ferenc lekipásztor. Maga köré gyűjtve az értelmiségieket, fellendítette a bukaresti magyar kulturális életet. Az ő idejében kezdte működését a magyar iskola, 1857-től a Zalomit-utcai Petőfi kultúrház, a Hunnia-kaszinóban

A lebontott templom helyén a Köztársasági palota számára nyitottak teret
(A szerző 1973-ban készített felvétele.)

a magyar dalárda, de olvasóegyletet is alapított az iparos ifjak számára, s ének-, felolvasó-, és szavalóesteket rendezett, Bukaresti Közlöny címmel pedig újságot alapított. Idejében a kolozsvári színház társulata vendégszerepelt Bukarestben, 1867-ben pedig Reményi Ede hegedűművész. Koós Ferenc kapcsolatot tartott Arany Jánossal és Jókai Mórral, s Ballagi Mór teológus-nyelvész lapjában, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok-ban napirenden tartotta a Kárpátokon kívül élő magyarok kérdéseit.

Amikor Havasalföldön 1861-ben protestáns misszió indult, a felhívásra előbb a losonci segédlelkész, Czelder Orbán jelentkezett, 1862-ben Nagy József, majd 1865-ben Vincze Dániel érkezett: iskolát, templomot, imaházat építettek a nagyobb vidéki városokban. 1887-ben Szász Károly erdélyi református püspök megszüntette a missziót, egyben kiharcolta, hogy minden anya-egyházba képesített pap kerüljön.

1889-ben Bukarestben új iskolát építettek, tanítói lakással, majd 1905-ben egy újabb öt tantermes leányiskolát, 1906-ban ugyanekkor fiúiskolát napköziotthonnal és óvodával. A múlt század közepe óta a magyar értelmiségiek, nemkevesbé az ipari munkások és háztartási alkalmazottak száma erősen megnövekedett, s a két világháború között Bukarestet már mint a második legnagyobb magyar várost emlegették.

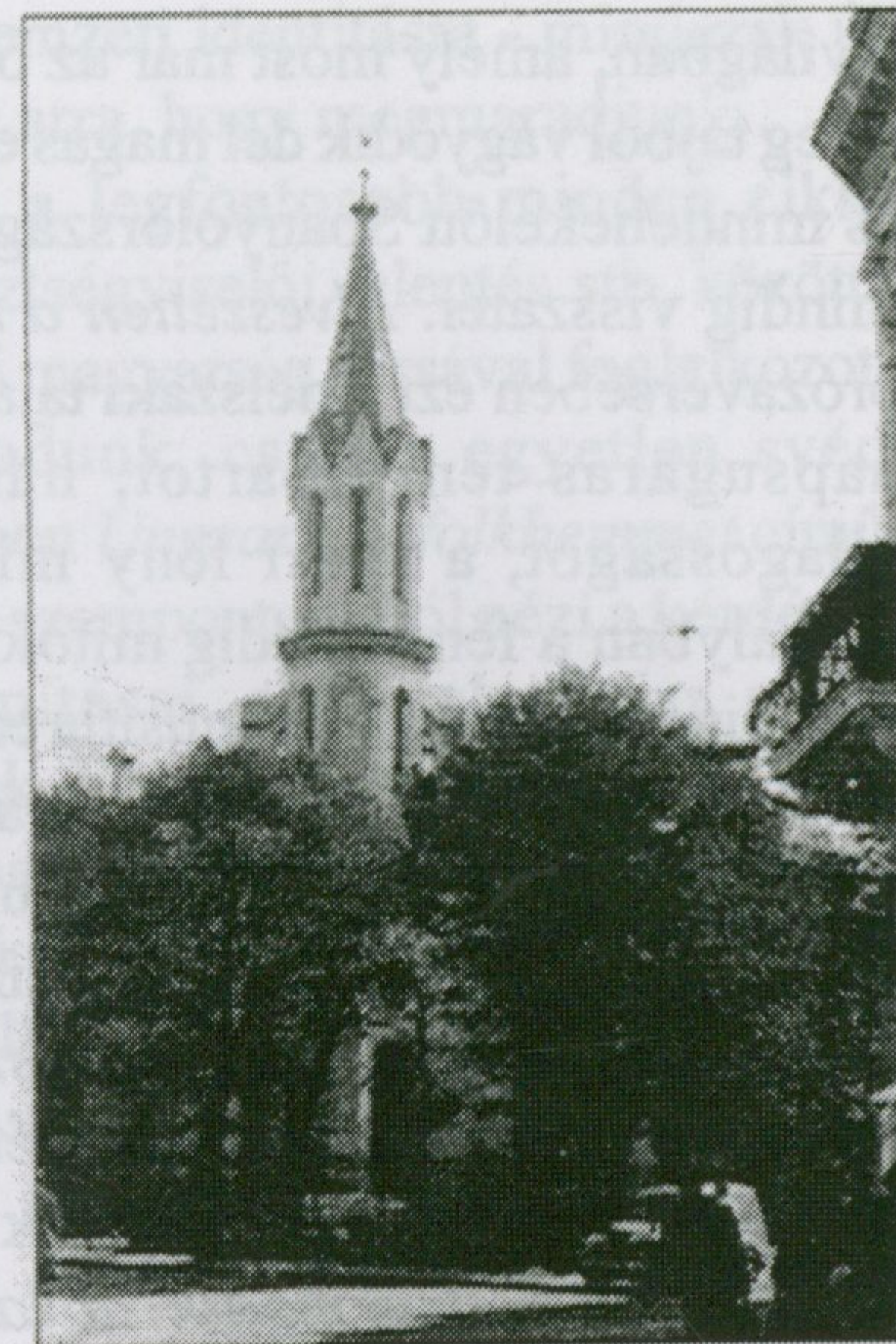
A második világháború után létesült könyv- és lapkiadók, filmstúdiók, gyárak, kórházak és kutatóintézetek nagyszámú magyar értelmiségit vonzottak a román fővárosba. Magam is ekkor kerültem a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen szerzett diplomával Bukarestbe, doktorálni, ahol később kutató geológusként dolgoztam 1976-ig, Finnországba való átköltözésemig.

Ekkor Székely Károly volt itt a református lekipásztor, aki istentiszteleteit kezdetben még a később lebontott, Lutherana utcai templomban tartotta, utána pedig a Viilor-utcai imaházban vagy a Giulesti-úti temető kápolnájában. Utódját, Albu Zoltánt 1974. június 9-én már a Viilor-úti imaházban iktatták be, amelynek berendezését, köztük faragott szószékét is a lebontott templomból hozták át. Jelen voltam az ünnepségen, úgyszintén a következő évben a Lutherana utca 13/b alatt felépült új templom felszentelésén.

A Lutherana utcai régi templomot nem sokkal a lebontása előtt fényképeztem le, néhány évvel később pedig, 1973-ban az újonnan keletkezett Köztársaság-teret. A két felvételt ugyanabból a pontból készítettem el, ugyanazon szögből nézve, a sarki gyógyszertár ajtajából, amely lehet, még ma is áll. Aki arra jár, ne felejtse: ott is létezett egy templom, mégpedig egy magyar, református templom.

Benedekné Dr. Szőke Amália
Helsinki

(A szerző 1990-ben papírra vetett írását egyetlen lap sem tartotta közlésre érdemesnek, ezért külön öröm számunkra, hogy elsőként közölhetjük.)

Az egykori bukaresti református templom
(A szerző felvétele 1965 körül.)

Ige és anyanyelv

Bibliaolvasó és versmondó verseny 1998-1999

Kedves Barátaink, gyermekek és ifjak! Idén is megrendezzük a sokatok által már ismert versenyt, melyet ugyanúgy, mint tavaly, két szakaszban rendezünk meg. A szervezést idén a göteborgi presbitériumra bíztuk, s a következőkben az ő javaslataik szerint hirdetjük meg a versenyt:

KORCSOPORTOK

(December 1-ig betöltött év szerint)

- a) 10 évesig
- b) 10-14 évesig
- c) 14-18 évesig

A gyülekezeti szakasz nyertesei ezüstérmet kapnak, amit az országos döntő alkalmával vesznek át. A gyülekezeti szakaszon (ahol erre lehetőség van) és az országos döntőben zsűri bírálataira bízunk a rangsorolást.

FELOLVASANDÓ IGESZAKASZOK

a) 10 éves korcsoport

Lukács evangéliuma 2. rész 8-14-ik versei.

b) 10-14 éves korcsoport

Máté evangéliuma 2. rész 1-2. és 7-11-ik versei.

c) 14 év fölötti korcsoport

Lukács evangéliuma 1. rész 26-35. és 37-ik versei

A bibliai idézeteket nem kell megtanulni, hanem szépen, hangosan és érthetően kell felolvasni.

AJÁNLOTT VERSEK

a) 10 éves korcsoport számára

Weöres Sándor	Száncsengő
	Buba éneke
Szabó Lőrinc	A szél meg a nap
	Esik a hó
Tarbay Ede	Macskazene
Ady Endre	Kis, karácsonyi ének

b) 10-14 évesek számára

Áprily Lajos	Tavaszdodik
Arany János	Mátyás anyja
Varga Katalin	Kisbence titka
József Attila	Betlehemi királyok

c) 14 évesnél nagyobbak számára

Farkas Árpád	Dúdoló
Horváth István	Tornyot raktam
Dsida Jenő	Nagycsütörtök
Nagy László	Játék karácsonykor

Akik nem találják a jelzett verseket, hívják Kovásznay Enikőt a 031-477 696-os telefonszámon.

A könnyebbség kedvéért: *nem kell előre jelentkeznetek*, elég, ha a városotokban tartott decemberi istentiszteleten megjelentek, s máris versenyre állhattok. Az időpontokat nézzétek meg a 22. oldali naptárunkban.

Petőfi rajzverseny

Ugyanezekben a korosztályokban rajzversenyt hirdetünk Petőfi halálának 150-ik évfordulója alkalmából. A rajzoknak a költő alakjához és életművéhez kell kötődniük. Elképzelhetők Petőfi-versek illusztrációi, vagy Petőfi alakjából, költészetéből, szabadságharcos szerepléséből ihletődött kompozíciók. Bármilyen technikával, bármilyen méretben dolgozhattok.

Beküldési határidő: 1999. március 1. A beérkezett munkákat kiállítás keretében március 15. körül a Stockholmi Magyar Házban, pünkösdkor Tångagärdén mutatjuk be, majd Petőfi szülővárosában, Kiskőrösön, a Petőfi-múzeumban helyezzük el. A zsűri által nyertesnek ítélt munkák szerzőit látogatásra visszük Kiskőrösre.

A képek szerzőitől elvárjuk, hogy adott esetben akár a svédországi kiállításokon, akár a nyertesek kiskőrösi látogatásakor maguk mutathassák be műveiket, s mondhassák el, hogy azok mit ábrázolnak.

MAGYAR IGE ÉSZAKON

1998 decemberében

			PROTESTÁNS ISTENTISZTELETEK	KATOLIKUS SZENTMISÉK
ELSŐ HÉTVÉGE	05. szombat		11:00 LJUNGBY	13:00 VETLANDA
			17:00 SÖLVESBORG	16:30 JÖNKÖPING
	06. vasárnap	Advent 2.	15:00 MALMÖ	16:30 GÖTEBORG
MÁSODIK HÉTVÉGE	12. szombat		13:00 HELSINKI	14:00 VÄSTERÅS
			18:00 OSLO *	
	13. vasárnap	Advent 3.	13:00 TALLINN	12:30 STOCKHOLM
HARMADIK HÉTVÉGE	18. péntek		19:30 JÖNKÖPING *	
	19. szombat		11:00 HALMSTAD	11:30 LUND
			17:00 HELSINGBORG	15:30 MALMÖ
	20. vasárnap	Advent 4.	13:30 TÅNGAGÄRDE	
			17:00 GÖTEBORG	17:00 HELSINGBORG
NEGYEDIK HÉTVÉGE	25. péntek	Karácsony 1.		12:30 STOCKHOLM
			17:00 STOCKHOLM	16:00 SÖDERTALJE
	26. szombat	Karácsony 2.	10:00 ESKILSTUNA	
			14:00 KATRINEHOLM	16:30 GÖTEBORG
			18:00 KUMLA	
	27. vasárnap		13:00 LJUNGBY *	11:00 OLOFSTRÖM
			18:00 SÖLVESBORG	16:00 HALMSTAD

Megjegyzés: A lap megjelenésének idején a csillaggal (*) jelölt helyeken az illető időpontokra a templomhelyiség bérlése még nem volt véglegesítve, ezért kérjük, az illető istentisztelet előtt előre érdeklődjének az alább megadott telefonszámokon: OSLO, Horváti György: (+47)-675 621 05, JÖNKÖPING, Tompa Andrea: (036)-13 85 42, LJUNGBY, Szeredai János: (0372)-816 28.

Két gyülekezetből jelezték, hogy karácsony első napját legtöbbjük családi körben kívánja tölteni. Ezért az ünnepet gyülekezeti közösségben ünnepelni kívánó **uppsalaiaknak** a **Stockholmban** dec. 25-én 17:00 órakor, a **västeråsiaknak** az **Eskilstunában** dec. 26-án 10:00 órakor tartandó istentiszteletet ajánljuk.

A december 18-27. közötti karácsonyi istentiszteleteken - Molnár-Veress Pál lelkész kíséretében - meghívott legátusunk, a Kolozsvári Protestáns Teológia ötödéves hallgatója, **Koszta István** szolgál igehirdetéssel.

Legfiatalabb gyülekezetünk Uppsala városában, a S:t Pers templomban tartja istentiszteleteit.

Az öröm (Folytatás a 2. oldalról)

öröm, ha nem vagyunk magunkkal (és Istennel) meghasonulva. Az életünk ugyanakkor lehetőséget nyújt arra, hogy alapvető kérdéseinkre megkeressük a választ, és ezáltal - éppen meghasonulásaink ellenében is - igazi magunkra tudjunk találni.

Alapvető kérdések: honnan jöttünk, hova tartozunk és hová megyünk. A feleletek birtokában van esélyünk megérteni, hogy tulajdonképpen kik vagyunk. Racionális fontolgatások szerint az első és a harmadik kérdésre szükségszerűen a *semmi* a válasz: a semmiből jövünk és végül semmivé leszünk. Ezért semmi támpontra nem lelünk, hogy a hovatarozásunkról érdemi véleményt alkothassunk. Ha nemcsak racionát, hanem egész valónkat mozgósítjuk helyünk és helyzetünk megítélésére, megértésére, az így megküzdött válasz egyetlen szóba, egyetlen névbe sűrítető. Istentől jövünk, hozzá tartozunk és - földi szenvedések tüzeiben tisztulva - hozzá vagyunk hivatottak térni. Lényünk és lényegünk tőle származik, ezért a hozzá tartozás érzése (ami azt jelenti, hogy szeretjük Istent és hisszük, hogy méltók vagyunk az ő mindenre szüntelenül sugárzó szeretetére) a legnagyobb és legrendíthetetlenebb öröm, ami - ha eljutunk hozzá - áthatja életünket, és rányomja bélyegét minden emberi viszonyulásunkra. A hozzá vezérő vágyunk - ha képesek vagyunk felismerni és elismerni királyi jellegét - minden egyéb vágyunk fölött uralkodni fog, és a vele ellentétben nem levőket megtölti tartalommal.

Ennek az összetett állapotnak földi kötöttségű megfelelője minden olyan helyzet, amikor *oda kapcsolódunk, ahonnan jöttünk és ahova tartozunk*. Amikor közösségérzésünk nyilvánul meg valami olyannal szemben, ami nélkül mások lennénk, mint amik vagyunk. Az azonosulás egy olyan fajtája ez, amely nem mentes a távolságtartástól sem, ezért nem önmagunk lényének feloldását, valami másba való beolvasztását, hanem ellenkezőleg: személyiségünk megerősítését, belső egységének megélését eredményezi. A szülőföldünkhöz, a nemzetünkhöz, az anyanyelvünkhöz, a családukhöz való viszonyulásról van szó, amely akkor felel meg a dolgok rendjében rejlő törvényeknek, ha legfontosabb jellemzője a hűség. Ezért ha valaki szülőföldjétől, hazájától távolra vetődik, szükségszerűen szűkülnek számára a valódi öröm lehetőségei.

Az egyes embertársainkhoz való helyes viszonyunk sem "minden emberinek" fenntartás nélküli elfogadásán alapul, hiszen így akár korpába is keveredhetünk. Felebarátunk szeretete alapvetően azt jelenti, hogy csak jót kívánunk neki, *függetlenül attól, hogy ő hogyan viszonyul hozzánk*. Azt kívánjuk neki, amit magunknak is: hogy Istenre találva, ismerje, keresse és élje az igazi, nem hívságos eredetű örömeit. Tehetjük ezt éppen azért, mert legbensőbb lényegünk - az élet bármennyi hordaléka takarja is - alapján mindenkivel egyezik.

Ha a fentiek jegyében élünk, a létünk fenntartását biztosító eszközök megszerzéséhez szükséges munkát leszámítva, nem személyes haszon, nem közvetlenül magunkra irányuló célok érdekében cselekszünk. Márpedig igazi lényünk: erkölcsi személyiségünk ebből építkezik.

A világ ma, a földi létet abszolutizálva, az *egyszer élünk* jelszavának jegyében az öröm keresése helyett inkább az örömmé nyilvánított élvezetek hajhászására serkent bennünket. Magunkra találás helyett önmegvalósítást ajánl, és a hagyományos közösségekkel ellenséges álláspontjával kétségbe vonja az emberi összetartozás jelentőségét. Nem felebarátunk építő szeretetére buzdít, hanem hogy viseljük el ("toleráljuk") egymást a béke kedvéért. Arra törekszik, hogy az embert "felszabadítsa" mindattól, amihez értékítéletének horgonyát köthetné. Talán azért, hogy bizonytalanná vált lelkünk leigázása által tetszése szerint irányíthasson minket a látszatszabadság díszes keretei között.

Mindig nehéz volt, de napjainkban talán még nehezebb eléggé bölcsnek lenni ahhoz, hogy az igazi örömet lehetőleg ott keressük, ahol rá is találhatunk.

új Keve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns
Gyülekezetek lapja – Az Északon élő
magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
– Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång VI. évfolyam

Nummer 4. szám

Oktober-november 1998 október-november

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
Veress Zoltán

Szerkesztők (Redaktörer)
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen /Stockholm/
Telefon/Fax: +46 – (0)8 - 86 36 39

E-mail címünk (e-mail adress):
keve@mbox301.swipnet.se

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm – Storgatan 19
Telefon/Fax: +46–(0)8–783 81 24/ 667 98 18

Felelős vezető (Chef)
Jan Larssen

Példányszám (Upplaga)
2 300

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen
kapják. (Församlingsmedlemmar får
tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel
fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till
utgivning emottages med tacksamhet
på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

SVÉDORSZÁGON KÍVÜLI GYÜLEKEZETEINK FELÜGYELŐI

ÉSZTORSZÁG
Tallinn
ASSZONYI ISTVÁN
EE-0034 TALLINN Siili 21-56
Tel: +372-252 75 86

FINNORSZÁG
Helsinki
TANÍTÓ BÉLA
SF-33210 TAMPERE Satakunnankatu 19-21 A 7
Tel: +358-321 254 83

NORVÉGIÁ
Oslo
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK Nedre Toppenhaug 9
Tel: +47-675 621 05

Sebestyén Indira
Fornhöjdsvägen 26/4
152 58 SÖDERTÄLJE

Vári Fábián László

Illyés Gyula fejfája előtt

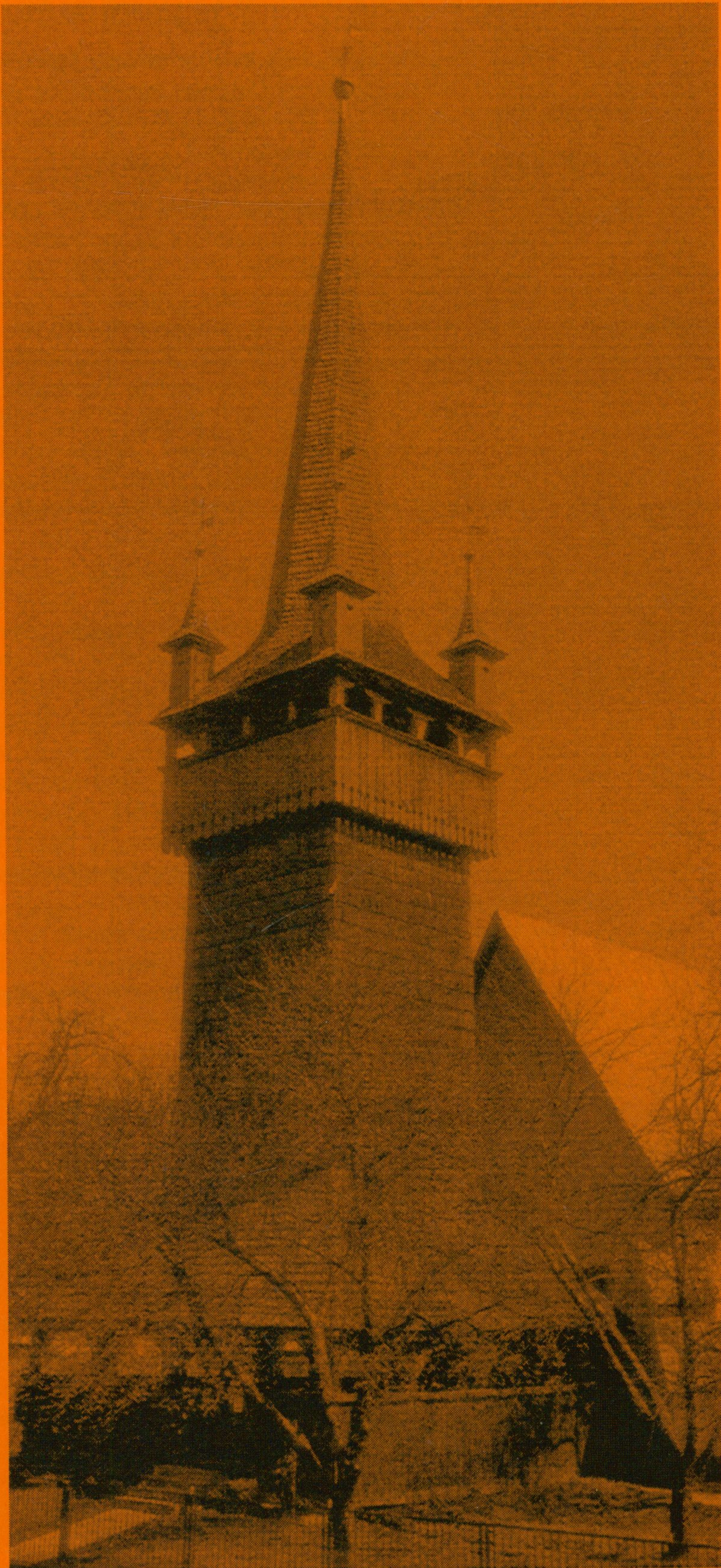
Hazámtól távol
Hozzád sírközelben
Tőled kérdezem,
mi végre hát?
S nem mondtad,
hogy ezerszer jaj
a nyelvehagyottnak,
mert biccen a szó már
a száj szögletén.

Te sem is tudhatod,
ki vagyok én,
mert csak a kérdésre
kapcsol az agy:
"Melyik nép
fogadott gyermeke vagy?"

Eleitől fogva
génjeinkben hordva:
anyaország, anyaöl,
anyatej, anyanyelv!

Mienk vagy!
Beszélünk fuldokolva,
ha fakad a sírás,
ha harsan az elv.

Makacs szánkra fegyelmet
izzó jogarral égess,
csak őrizz meg bennünket, édes,
édes anyanyelv!

Csetfalva (Kárpátalja) református temploma. Szelényi Károly felvétele.